

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Andra Kammaren. N:o 49.

Torsdagen den 13 Maj.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollsutdrag för gårdagens sammanträde.

§ 2.

Sedan Riksdagens båda Kamrar förehaft och godkänt de uti Stats-Utskottets memorial N:is 81 och 82, Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets memorial N:o 2 samt Bevillnings-Utskottets memorial N:o 8 föreslagna voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, deri Kamrarne fattat stridiga beslut, samt vidare denna dag blifvit bestämd för omröstning öfver de olika besluten, så anställes nu dessa omröstningar, enligt nedan intagna voteringspropositioner, i följande ordning, nemligen:

Gemensamma omröstningar.

1:sta omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 81.)

Den, som vill, att Riksdagen för hvartera af åren 1875 och 1876 på extra stat uppför och till Kongl. Maj:ts förfogande ställer 20,000 kronor, att i mån af behof användas dels till aflöning och underhåll åt särskild polisstyrka, som till ordningens och säkerhetens uppehållande kan i följd af särskilda förhållanden behöfva anställas å en och annan ort i landsbygden, dels ock till belöningar åt krono- och polistjenstemän och betjente samt andra, hvilka inlagt utmärktare förtjenst om gröfre brotts upptäckande samt förbrytares efterspanande eller gripande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Gemensamma
omröstningar.*
(Forts.)

Vinner Nej, har anslag för berörda ändamål icke blifvit af Riksdagen beviljad.

Sedan voteringsmedlarna blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsmedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 83 Ja och 95 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam-maren samtidigt anställd, hade utfallit med . . . 100 Ja och 21 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 83 Ja och 95 Nej,
sammanräkningen visar 183 Ja och 116 Nej;
och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

2:dra omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets memorial N:o 82).

Den, som vill, att Kommerskollegii ordinarie anslag i riksstaten för år 1876 upptages till 84,500 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit, att Kommerskollegii ordinarie anslag i riksstaten för år 1876 upptages till enahanda belopp, som i nu gällande riksstat finnes vid denna anslagstitel uppfördt, eller 78,500 kronor.

Sedan voteringsmedlarna blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsmedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 66 Ja och 121 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam-maren samtidigt anställd, hade utfallit med . . . 77 Ja och 46 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 66 Ja och 121 Nej,
sammanräkningen visar 143 Ja och 167 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

3:de omröstningen:

(enligt Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets memorial N:o 2.)

Den, som vill, att Riksgäldskontorets för löpande utgifter ej behöfliga medel skola, på de vilkor i afseende å ränta och uppsägningstid, som för insättningar i Riksbanken på depositionsräkning äro för tiden gällande eller, der dessa ej finnas för Riksgäldskontoret lämpliga, kunna emellan fullmäktige i de båda inrättningarne öfverenskommas, hos Riksbanken insättas; egande dock fullmäktige i Riksgäldskontoret jemväl att för sådana medel uppköpa antagliga obligationer, som förfalla inom viss bestämd tid och anses kunna utan svårighet och kapitalförlust vid inträffande behof föryttras, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutat, att fullmäktige i Riksgäldskontoret må bemyndigas att, jemte bibehållande af de i § 37 af Riksgäldskontorets reglemente stadgade sätt för förräntning af Kontorets behållningar, efter öfverenskommelse med fullmäktige i Riksbanken göra Kontorets medel och behållningar fruktbarande jemväl genom deras insättning mot ränta i Riksbanken.

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu seglarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 71 Ja och 113 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 17 Ja och 106 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens rö-

ster, eller 71 Ja och 113 Nej,

sammanräkningen visar 88 Ja och 219 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

4:de omröstningen:

(enligt Bevillnings-Utskottets memorial N:o 8, punkt. 2:o.)

Den, som bifaller Utskottets af Andra Kammaren godkända förslag

*Gemensamma
omröstningar.*
(Forts.)

att risgryn och rismjöl äfvensom gryn, "andra slag", måtte från tull befrias;

att tullfrihet måtte medgifvas för "mjöl, ej specificerad, af vegetabilier som ej kunna inbegripas under spanmål eller hänföras till medicinalier";

att rubrikerna Gryn och Mjöl äfvensom rubriken Ris måtte erhålla följande förändrade lydelse:

Gryn: af spanmål; se Spanmål.

andra slag Fria,

Mjöl, ej specificerad, af vegetabilier, som ej kunna inbegripas under spanmål eller hänföras till medicinalier Fritt.

af spanmål; se Spanmål.

af Arrow-rot; se Mjöl af vegetabilier,

Ris, oskalad, eller Paddy Fri;

och att i stället för den i nuvarande tulltaxa vid Rismjöl förekommande hänvisning måtte införas en ny rubrik, så lydande:

Rismjöl Fritt;
röstas

Ja;

Den, det ej vill, röstas

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Första Kammaren, beslutat bibehållande af nu gällande tulltaxas bestämmelser uti ifrågasvarande hänseenden.

Sedan voteringsredlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsredlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 108 Ja och 74 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med . . . 53 Ja och 64 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens rö-

ster, eller 108 Ja och 74 Nej,

sammanräkningen visar 161 Ja och 138 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

5:te omröstningen:

(enligt Bevillnings--Utskottets memorial N:o 8, punkt. 3:o.)

Den, som bifaller Utskottets af Första Kammaren godkända hem-

ställan, att tullfrihet måtte medgifvas för becksöms- och s. k. sjö-
stöflar äfvensom för skomakarearbeten med bottnar af trä, röstar

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i enlighet med Andra Kammarens mening, beslutat bibehållande af nuvarande tullsatser å ifrågavarande artiklar.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 78 Ja och 91 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam-
maren samtidigt anställd, hade utfallit med . . . 77 Ja och 43 Nej,
hvidan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster, eller 78 Ja och 91 Nej,
sammanräkningen visar 155 Ja och 134 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

6:te omröstningen:

(enligt Bevillnings-Utskottets memorial N:o 8, punkt. 4:o.)

Den, som bifaller Utskottets af Första Kammaren godkända förslag
att, med bibehållande af nuvarande tull å oarbetad tobak, men
med ändring af bestämmelserna angående arbetad tobak, ifrågavarande
rubrik må erhålla följande lydelse:

Tobak:

oarbetad, blad och stjolk 1 skålp. . . . 29 öre
arbetad:

cigarrer och cigaretter 1 skålp. . . . 85 öre

andra slag 1 skålp. . . . 35 öre,

samt *att* i följd häraf de i nuvarande tulltaxa vid Karott, Neger-
head och Snus förekommande hänvisningar böra förändras till följande lydelse:

Karott; hänföres till Tobak, arbetad, andra slag

Negerhead; hänföres till Tobak, arbetad, andra slag

Snus; hänföres till Tobak, arbetad, andra slag,

röstar

Ja;

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra Kammaren beslutat bibehållande af nuvarande tulltaxas bestämmelser rörande artikeln Tobak äfvensom af de i nuvarande tulltaxa vid Karott, Negerhead och Snus förekommande hänvisningar.

Sedan voteringsseklarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseklarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu seklarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 60 Ja och 114 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med . . . 61 Ja och 49 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster, eller 60 Ja och 114 Nej,
sammanräkningen visar 121 Ja och 163 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

7:de omröstningen:

(enligt Bevillnings-Utskottets memorial N:o 8, punkt. 5:o).

Den, som i enlighet med Utskottets af Första Kammaren bifallna hemställan vill, att tulltaxerubriken Vadd skall erhålla följande förändrade lydelse:

Vadd, alla slag 1 skålp. 5 öre,
röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i enlighet med Andra Kammarens mening, beslutat, att rubriken Vadd skall vid dess nuvarande lydelse bibehållas.

Sedan voteringsseklarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseklarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu seklarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 42 Ja och 125 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam-maren samtidigt anställd, hade utfallit med . . . 57 Ja och 47 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

röster, eller 42 Ja och 125 Nej,
sammanräkningen visar 99 Ja och 172 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

§ 3.

Herr Talmannen anhöll att få fästa Kammarens uppmärksamhet vid det förhållande att, sedan förra ordföranden för fullmäktige i Riksgäldskontoret blifvit kallad till medlem af Statsrådet, ordförande-platsen i nämnda kontor för närvarande vore ledig. Rörande den åtgärd, som af Riksdagen kunde böra vidtagas för dess återbesättande, hade fråga förevarit vid senaste talmanssammanträde; och då i detta ämne Herr *vice Talmannen* anmält sig att afgifva yttrande, lemnade Herr Talmannen honom nu ordet, hvarefter anfördes af:

*Val af Ord-
förande för
fullmäktige i
Riksgälds-
kontoret.*

Herr *vice Talmannen*: Med anledning af det tillkännagifvande, som Herr Talmannen nu lemnat Kammaren, ber jag att få i Kam-marens minne återkalla det precedensfall, som inträffade vid 1873 års riksdag, då f. d. Statsrådet Grefve Henning Hamilton afsade sig det uppdrag, som lemnats honom, att fungera såsom riksgäldsfullmäktig. Riksdagen begagnade då sin valrätt och utsåg en annan person att fylla hans plats; och jag tager mig därför friheten föreslå, att Kam-maren i konsekvens med sitt handlingssätt vid 1873 års riksdag måtte besluta, att val till ordförande i riksgäldskontoret efter Statsrådet Carlsson skall förrättas, och att, derest detta val skulle falla på någon af de nuvarande fullmäktige eller suppleanterne, val af ny fullmäktig eller suppleant då jemväl skall anställas.

Med bifall till hvad Herr *vice Talmannen* sålunda hemställt, beslöt Kammaren, dels att nytt val af ordförande för fullmäktige i Riksgäldskontoret skulle förrättas, och dels att, derest detta val skulle falla på någon af nuvarande fullmäktige eller deras suppleanter, annan fullmäktig eller suppleant då skulle i den afgångnes ställe utses.

Derefter lemnades ordet ånyo till

Herr *vice Talmannen*, som nu yttrade: Vid det tillfälle under 1873 års riksdag, hvilket jag nyss åberopat, beslöt Kammaren, att de ledamöter af Kammaren, hvilka redan redan förut erhållit uppdrag att såsom valmän utse fullmäktige och suppleanter i Riksgäldskontoret, äfven skulle i samma egenskap fungera vid fyllandet af den plats, som då var ledig. Vid genomgåendet af listan på de ledamöter, som i år mottagit enahanda uppdrag af denna Kammare, har jag funnit,

*Val af Ord-
förande för
fullmäktige i
Riksgälds-
kontoret.
(Forts.)*

att, mig veterligen, ingen af desse delegerade är hindrad att ännu en gång fullgöra samma funktion.

Jag hemställer derföre, att de ledamöter af denna Kammare, hvilka den 10 nästlidne Mars valdes att utse fullmäktige och suppleanter i Riksgäldskontoret, äfven nu måtte erhålla uppdrag att utöfva Kammarens valrätt i detta hänseende.

Kammaren biföll jemväl det förslag, Herr vice Talmannen senast framställt, och hade således beslutit, att samma valmän, som Kammaren förut under detta riksmöte utsett, för att välja Riksdagens fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret jemte deras suppleanter, skulle verkställa det nu ifrågavarande valet; börande, der förfall kunde komma att inträffa för en eller flere af valmännen sjelfve, deras valrätt vid detta valtillfälle utöfvas af deras förut utsedde suppleanter.

§ 4.

Föredrogs och bordlades ånyo Stats-Utskottets betänkande N:o 83, angående uppläggande af ett fonderadt statslån till belopp, utgörande eller motsvarande femtio millioner kronor.

Med afseende på beskaffenheten af detta ärende, hvars slutliga behandling, derest densamma fördröjdes längre än oundgängligen nödigt vore, möjligen kunde komma att inverka på tiden för Riksdagens afslutande, hemställde Herr Talmannen, under erinran derom att Kammaren i ett föregående sammanträde beslutit, att Lag-Utskottets utlåtande N:o 19 skulle å föredragningslistan uppföras näst efter Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2, det Kammaren, med begagnande af den rätt 2 § i de för Riksdagen gällande reglementariska föreskrifter i sådant afseende medgaf, nu ville i så måtto ändra sitt nyss omförmälda beslut, att Stats-Utskottets ifrågavarande betänkande finge å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras näst framför Lag-Utskottets utlåtande N:o 19 och således varda före detsamma till afgörande företaget.

Denna hemställan bifölls af Kammaren.

Vidare föredrogs, men blefvo för andra gången bordlagda:

Lag-Utskottets memorial N:o 21 och utlåtanden N:is 22—26.

Särskilda Utskottets utlåtande N:o 3; samt

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 8 (i samlingen N:o 26.)

§ 5.

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.*

Förekom till behandling Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående landtförsvarets ordnande samt i anledning af en inom Andra Kammaren väckt motion om förberedande lagtvingen rekrytbildning.

Uti sin berörda nådiga proposition (N:o 18) hade Kongl. Maj:t framlagt förslag till lagar angående härordningen, allmänna värnpligten samt härens aflöning, beklädnad och underhåll.

*Ang. land-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Utskottet, som i förevarande utlåtande behandlat de tvänne förstnämnda lagförslagen, men deremot, beträffande förslaget till lag för härens aflöning, beklädnad och underhåll, ansett sig icke böra ingå i närmare pröfning af sistnämnda lagförslag, enär den lydelse för 80 § Regeringsformen, hvaraf samma förslag gjorts beroende, blifvit af Riksdagen förkastad, hade till en början rörande förslaget till lag om härordningen på anförda skäl hemställt:

i *punkten 1:*

att Riksdagen måtte förklara sig icke kunna i oförändradt skick antaga det förslag till lag om härordningen, som af Kongl. Maj:t blifvit för Riksdagen framlagdt;

och i *punkten 2:*

2:o) att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga frågan om ny härordning under förnyad ompröfning samt för en kommande Riksdag i berörda hänseende framligga ett förslag, bygd på följande grunder:

a) att öfningstiden för de värnpligtige varder olika;

b) att öfningstiden för de längre öfvade bestämmes till ett år, deri inräknadt två års repetitionsöfningar;

c) att öfningstiden för dem, som böra undergå den kortare öfningen, bestämmes till 90 dagar, fördelade på tre år, med 42 dagar under det första året och 24 dagar under hvardera af de två näst derpå följande, med undantag för rytteriet, vid hvilket vapen hela denna öfningstid bör förläggas till första året;

d) att till den längre öfningens undergående halfva antalet värnpligtige inom liniens första årsklass skall kunna uttagas, dock med iakttagande deraf, att ej inom något utskrifningsområde må kunna genom lottning uttagas större antal värnpligtige än som erfordras för att uppbringa sammanräknade antalet af frivillige och utlottade värnpligtige under de första tio åren till en tredjedel och under näst följande tio år till två femtedelar af hela ofvannämnda årsklass;

e) att till den längre öfningens undergående i främsta rummet uttagas *de* värnpligtige inom liniens första årsklass, som frivilligt der-till anmäla sig;

f) att anskaffningen af frivillige i regel skall ske genom utskrifningsnämnden, dock med rätt för befälet att under hand få antaga frivillige;

g) att uppgift öfver dem, som anmält sig såsom frivillige, skall meddelas utskrifningsrevisionen, hvilken verkställer lottning för uttagande af det felande antalet;

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

h) att de till den längre öfningen antagne frivillige erhålla ersättning;

i) att de till den längre öfningen utlottade värnpligtige erhålla ersättning, hälften så stor som den, hvilken kommer de i näst föregående punkt omnämnde frivillige till del;

k) att, i stället för de i Kongl. Maj:ts förslag till lag om härordningen upptagne eliter, 9,000 eliter och kadersoldater antagas bland de värnpligtige;

l) att de i föregående punkt omförmälde eliter och kadersoldater enligt Kongl. Maj:ts bepröfvande få antagas mot därför erforderligt ersättningsbelopp, hvilket må kunna öfverstiga det som för de till längre öfning antagne frivillige värnpligtige kan komma att bestämmas, med iakttagande dervid att äfven underårige mellan 18 och 21 år må i nu nämnda egenskap kunna anställas, dock icke till större antal än 10 procent af första linieklassen;

m) att, för anskaffning af det i punkten k omnämnda antal kadersoldater och eliter, Riksdagen ställer till Kongl. Maj:ts förfogande ett erforderligt anslagsbelopp.

Mot dessa hemställanden hade inom Utskottet reservationer afgifvits:

vid *punkten 1:*

af Herr *Rosensvärd*, med hvilken Herr *Wijkander* instämt, och som för sin del hemställt:

att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t behagade för kommande Riksdag framlägga ett förslag till ny härordning, fotadt på det nu meddelade nådiga förslagens grunder; samt af Herr *Abelin*;

och vid *punkten 2:*

af Friherre *Stjernblad* och Herr *Ekman*, hvilka föreslagit, att Riksdagen måtte besluta

att i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga frågan om ny härordning under förnyad ompröfning samt för en kommande Riksdag i berörda hänseende framlägga ett förslag, bygd på följande grunder:

a) att öfningstiden för de värnpligtige varder olika;

b) att öfningstiden för de längre öfvade bestämmas till ett år, deri inräknadt två års repetitionsöfningar;

c) att öfningstiden för dem, som böra undergå den kortare öfningen, bestämmas till 90 dagar, fördelade på 3 år, med 42 dagar under det första året och 24 dagar under hvardera af de två näst derpå följande, med undantag för rytteriet, vid hvilket vapen hela denna öfningstid bör förläggas till första året;

d) att antalet af de värnpligtige i första årsklassen, som skola undergå den längre öfningen, skall, tio år sedan ny härordning blifvit antagen, utgöra 12,000 man, men att, under mellantiden intill dess

detta beslut erhåller sin fulla tillämpning, antalet af de värnpligtige, som skola undergå den längre öfningen, småningom uppbringas till förutnämnda siffra, på det sätt, som närmare kommer att bestämmas genom stadganden för den indelta arméens upphörande och nya härordningens införande;

e) att till den längre öfningens undergående i främsta rummet uttagas de värnepligtige inom liniens första årsklass, som frivilligt dertill anmäla sig, och att lottning derefter tillämpas;

f) att, jemte de i Kongl. Maj:ts förslag till lag om härordningen upptagne eliter, för specialvapnen antages nödigt antal stamsoldater bland de värnpligtige, dock att sammanlagda antalet eliter och stamsoldater icke må för hela hären öfverstiga 9,000;

g) att bland eliter och stamsoldater äfven må kunna antagas underårige mellan 18 och 21 år, dock icke till större antal än 10 procent af första linieklassen;

h) att, för anskaffning af det i punkten f) omnämnda antal stamsoldater och eliter, Riksdagen ställer till Kongl. Maj:ts förfogande ett erforderligt anslagsbelopp;

af Herr *Carlson*;

af Herr *Mannerskantz*, som yrkat följande ändringar eller tillägg uti Utskottets i 2:dra punkten framställda förslag, nemligen:

1:o att mom. b) måtte få följande lydelse: "att öfningstiden för de längre öfvade, som icke frivilligt åtaga sig att undergå full krigsbildning vid det vapenslag de tillhöra, bestämmas till ett år, deri inberäknadt två repetitionsöfningar."

2:o att mom. c) måtte få följande lydelse: "att öfningstiden för dem som böra undergå kortare öfning bestämmas till 120 dagar, fördelade på tre år med 70 dagar under det första och 25 dagar under de två näst derpåföljande, med undantag för rytteriet, vid hvilket vapen öfningstiden bör utgöra 90 dagar under första och 30 dagar under andra året."

3:o att mom. e) måtte få följande lydelse: "att till den längre öfningens undergående i främsta rummet uttagas de värnpligtige inom liniens första årsklass, som frivilligt dertill anmäla sig, samt att den brist, som efter sådana anmälningar uppstår i det för utskrifningsdistriktet bestämda årsuttaget, skall fyllas genom lottning."

4:o att efter mom. e) måtte tilläggas ett nytt mom. så lydande: "att de frivillige skola antagas för en tjenstetid af tre år, men med förbehållen rättighet att, efter slutad soldatbildning, emellan repetitionsöfningarne hemförlofvas."

5:o att mom. h) måtte erhålla följande lydelse: "att de frivillige skola erhålla en i förhållande till deras åtagna tjenstepligt bestämd ersättning."

6:o att mom. i) måtte få följande lydelse: "att de till den längre öfningen utlottade värnpligtige må kunna erhålla högst hälften så stor ersättning, som den, hvilken för samma tjenstetid kommer i näst föregående punkt omnämnda frivillige till del."

af Herrar *E. Key*, *Sven Nilsson*, friherre *Ericson* och *J. E. Johansson*, hvilka åter hemstält,

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga frågan om ny härordning under förnyad ompröfning samt för en kommande Riksdag i berörda hänseende framlägga ett förslag, bygd på följande grunder:

a) att öfningstiden för de värnpligtige varder olika.

b) att öfningstiden för de längre öfvade bestämmes till ett år, deri inberäknadt två års repetitionsöfningar.

c) att öfningstiden för dem, som böra undergå den kortare öfningen, bestämmes till 90 dagar, fördelade på 3 år, med 42 dagar under det första året och 24 dagar under hvarterdera af de två näst derpå följande, med undantag för rytteriet, vid hvilket vapen hela denna öfningstid bör förläggas till första året.

d) att, till den längre öfningens undergående, i mån af den indelta arméens afgang och under de första 10 åren efter det nya härordningsförslagets bringande till verkställighet, högst en *fjerdedel* af hela antalet värnpligtige inom liniens första årsklass skall kunna uttagas. Efter sagde tid uttages en *tredjedel* af ofvannämnda årsklass till den längre öfningen.

e) att till den längre öfningens undergående i främsta rummet antagas de värnpligtige inom liniens första årsklass, som frivilligt dertill anmäla sig.

f) att anskaffningen af frivillige i regeln skall ske genom utskrifningsnämnden, dock med rätt för befälet att äfven få antaga frivillige. Frivillig må antagas från och med fyllda 18 år intill utgången af det år då han fyller 23.

g) att först sedan icke tillräckligt antal frivillige anmäla sig till den längre öfningens undergående, och ökad ersättning till desse, på derom af Kongl. Maj:t gjord nådig framställning till Riksdagen, icke af denna blifver beviljad, det bristande antalet må uttagas bland de värnpligtige af liniens första årsklass genom lottning.

h) att uppgift öfver dem som anmält sig såsom frivillige skall meddelas utskrifningsrevisionen, hvilken verkställer lottning distriktsvis för uttagande af det derstädes, i förhållande till hela årsklassen, felande antalet.

i) att de till den längre öfningen antagne frivillige erhålla ersättning.

k) att de till den längre öfningen utlottade värnpligtige erhålla ersättning hälften så stor som den, hvilken kommer de i näst föregående punkt omnämnde frivillige till del.

l) att, till utjemnande af olika förhållanden i skilda orter, utöfver sagda premium, en handpenning för en gång lemnas till frivillig, så att lottning i någon ort icke behöfver anställas tidigare än i öfriga. Utlottad erhåller icke handpenning.

m) att, i stället för de i Kongl. Maj:ts förslag till lag om härordningen upptagne eliter, 9,000 eliter och kadersoldater antagas bland de värnpligtige.

n) att de i föregående punkt omförmälde eliter och kadersoldater, enligt Kongl. Maj:ts bepröfvande, få antagas mot därför erforderligt ersättningsbelopp, hvilket må minst uppgå till det, som för de till

längre öfning antagne frivillige värnpligtige kan komma att bestäm-
mas, med iakttagande dervid, att äfven underåriga mellan 18 och 21
år må, i nu nämnda egenskap, kunna anställas, dock icke till större
antal än 10 procent af första linieklassen.

o) att, för anskaffning af det i punkten *m* omnämnda antal kader-
soldater och eliter, Riksdagen ställer till Kongl. Maj:ts förfogande ett
erforderligt anslagsbelopp.

p) att den nya härordningen, efter dess beslutande, i enlighet
med 1873 års underdåniga skrifvelse först träder i verkställighet
sedan stadganden om rustnings- och roteringsbesvärens samt grund-
skatternas afskaffande likaledes blifvit af Konung och Riksdag an-
tagna.“

och af Herrar *Johannes Andersson, S. F. Norén* och *Gunnar
Eriksson*, hvilka, under förutsättning att indelningsverket och grund-
skatterna blefve afskrifna, föreslagit, att nedannämnda grunder måtte
följas vid utarbetandet af det förslag till härordning, hvarom fråga
vore i 2:dra punkten af det föreliggande utlåtandet, nemligen:

“att stammen erhåller en styrka af 24,000 man, deraf 15,000
för infanteriet jemte trängen och 9,000 för specialvapnen;

att den del af stammen, som ej utgöres af yrkesmän, till hvilka
senare räknas underofficerare, korpraler och spel, anskaffas på fri-
villighetens väg genom lega, mot städsel af cirka 50 kronor och års-
lön af omkring 200 kronor, bland värnpligtige från och med 18 till
och med 26 år, samt med en tjänstetid af minst 6 år och med högst
18 månaders öfningstid under de två första åren och 24 dagars
repetitionsöfningar under hvardera af de återstående 4 åren;

att de öfrige värnpligtige, som icke frivilligt ingått i stammen,
öfvas lika länge, i enlighet med Utskottets förslag för mindre öfvade,
eller 90 dagar, fördelade på högst 3 år, dock så, att öfningstiden
omedelbart efter förslaget antagande förlänges med blott 36 dagar
utöfver de nuvarande 30, samt först efter tio års förlopp med ytter-
ligare 24 dagar.“

Efter det Kammaren, på framställning af Herr Talmannen, be-
slutit att i ett sammanhang behandla de förslag, Utskottet i 1:sta
och 2:dra punkterna af sitt förevarande utlåtande framlagt, samt der-
efter uppläsning skett af dessa förslag, lemnades ordet till

Herr Törnfeldt, som yttrade: Den första frågan är: behöfves
något försvar för vårt land? Många finnas, som anse, att något
sådant icke skulle erfordras, derest man blott stälde sig beskedligt
och vänligt mot sina grannar, de utländska makterna, och tro, att
icke någon af dem skulle vilja göra oss något för när, om man blott
icke tvingade eller utmanade en granne att närma sig våra kuster
eller inkräkta vårt land. Men, mine Herrar, Ryssland har ett sådant
läge, att det aldrig i tiden kan afstå från att blifva herre öfver Öster-
sjöns utlopp i Oceanen, likasom öfver Svarta hafvet. Detta säger
sjelfva geografiska läget af detta land. Om Ryssland blifver herre
öfver sunden till dessa båda stora vatten, så komma detta lands

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Ang. land-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

handel och sjöfart och öfriga fredens yrken der att blomstra, äfven midt under ett brinnande världskrig, emedan landet blefve osårbart på sina båda flyglar, och Ryssland kan derföre aldrig afstå derifrån. Men Ryssland är ett klokt land. Det går sakta till väga och vill afvakta den rätta tidpunkten. Således — om den förhoppning är fåfäng, att icke vårt land behöfver ett försvar, blir då fråga om den "eviga freden i Gullaboås", men hvem kan åstadkomma en sådan skiljedomstol, som då bör finnas? Hvilken är den makt, som står bakom dess öfverenskomna beslut, kan bringa dessa i verkställighet och tvinga en annan gensträfvig makt? Aldrig kan man åstadkomma något sådant, åtminstone icke så länge det finnes någon stormakt, och således är det behöfligt att *sjelf* försvara sig. Men, månne det icke kunde vara så godt att uppgifva sin frihet och frivilligt gå under Ryssland eller Tyskland? Ja, det kan vara tu tal härom. De finnas, som hysa en sådan tanke. Men, om man skulle upprätta en sådan världsmonarki eller halvvärldsmonarki, bliver kulturen mycket ensidig, och jag tror det vara nyttigt att flera kulturfolk finnas, som kunna hvar i sin mån och på sin väg fritt verka till en riktig utveckling af kulturen. Derföre anser jag, att ett folk, utan någon nationalhögfärd, bör hysa den känsla att *sjelf* sträfvä igenom världen och hålla sig uppe så länge som möjligt.

Den andra frågan är då *möjligheten*. Är det möjligt för oss att åstadkomma ett tillräckligt och betryggande försvar? Många säga: det är omöjligt, det vore att sätta en mot 40! Tror man då, att hela Rysslands stridsmakt kan komma öfver till oss? Dertill skulle fordras flera år. Det finnes ingen flotta så stor, att den på en gång kan landsätta mera än omkring 40,000 man, då deri inberäknas äfven kavalleri och artilleri. Således kunna vi icke blifva så hastigt öfverrumplade af en stor här, utan endast mindre truppstyrkor kunna på en gång landsättas, och dessa "plockar" man då undan för undan, till dess ingenting finnes kvar. Är man blott fullt rustad, så är det väl den lättaste sak i världen att möta en fiende just då han skall i land. Sällan har väl ett folk uppgifvit hoppet att kunna försvara sig, och jag tror att ett folk, som *vill* försvara sig, också *kan* det; på denna tro har jag lefvat och lefver, och derpå vill jag dö.

Sedan kommer frågan om beskaffenheten af försvaret. Här vill Utskottet åstadkomma någonting "halfdant": hälften bildade och hälften halfbildade. Det blir någonting halfdant, detta, mine Herrar! Men det som är halft är icke fullkomligt; det kan aldrig blifva något säkert värn att trygga sig vid. Nej, alla böra vara lika öfvade, det är min tanke. Om första ledet utgöres af fullbildade och andra af endast halfbildade, ja, då kan det väl gå för sig, så länge truppen går *framåt* — men när det kommeuderar "helt om" och andra ledet kommer främst, då stå de der och veta icke huru de skola bära sig åt. och det blir en gräslig villervalla af alltsammans. Så länge den slutna ordningen var hufvudsak kunde det möjligen gå an, men med den spridda ordningen, då rotarne aflägsna sig 20 till 30 steg från hvarandra och soldaterna komma ifrån hvarandra i skogssnår och moras samt hvarken se eller höra hvarandra, då, mine Herrar, är det

nödvändigt att hvar och en kan lita på sig sjelf, ty han kan vid sådana tillfällen icke få upplysning af kamraterna.

Således blir försvaret högst otillförlitligt, om icke alla, som bidraga dertill, hafva, så vidt möjligt är, samma krigsbildning. Dessutom har Utskottet antagit, att endast tredjedelen eller halfva antalet skulle ega en högre militärisk utbildning, men den andra hälften endast en halfbildning, men detta är alldeles otillräckligt, ty det minsta möjliga antalet fullt bildade värnpligtige, som erfordras, är tre femtedelar af hela hären. Man bör nemligen icke tänka endast på hela corpser och regementen, utan äfven på de mindre afdelningarne, t. ex. plutonen med sina fyra halftroppar, der det fordras åtminstone att flygelmannen för hvarje halftropp är en fullt utbildad soldat, om man skall kunna komma någon väg. Dessutom bör man icke föreställa sig, att det går till i krig på samma sätt, som när vi här i Kammaren marschera kring talmansbordet, utan det är något helt annat när kavallerichoquerna framstörta och kanonerna och kulsprutorna dåna och elden är lös på alla sidor, ty man kan verkligen säga, att elden är lös då det är krig. Vid sådana tillfällen har man icke tid att fråga sin granne hvad man skall göra, utan allt skall gå lika hastigt och säkert som en eld, och det lika väl vid anfall som vid reträtt, ty om ett anfall misslyckats och man behöfver retirera, och detta återtåg icke sker i god ordning, utan hela anfallskolonnen blir en oordnad massa, så rikta fienden sina kanoner och kulsprutor dit, och då blir af hela denna truppmassa endast kanonmat. För min del kan jag icke godkänna någon annan härordning än en sådan, der *alla* hafva en så fullständig militärbildning som möjligt, och detta är så mycket angelägnare nu, då kriget mera utkämpas i spridd ordning än i slutna trupp, emedan man med nutidens kavalleri och artilleri är mera utsatt för förluster, om man hopar för stora truppmassor tillsammans. Men för att kunna kasta sig ut i spridd ordning eller på kedja, måste hvarje soldat vara militäriskt bildad, då han vid ett sådant krigssätt är lemnad nästan åt sig sjelf. Detta i afseende å *beskaffenheten af den militärbildning* Utskottet ansett böra meddelas de värnepligtige.

Jag vill nu med några ord beröra *kostnaderna*, som erfordras härför. Ja, denna kostnad för staten blir visserligen ganska stor, det kan ej förnekas, men så tror jag också, att man deraf kan hafva motsvarande nytta. Männe icke nationen tillskyndas en stor fördel genom den högre lyftning och allmänbildning, som genom vapenöfningarne sprides öfver hela landet, ty dessa öfningar äro en gymnastik, som är utmärkt för själen lika väl som för kroppen. Försöken sjelfva en gång, mine Herrar, att antaga en militärisk attityd och marscheren med högburet hufvud och vidgad bröst, skolen I sjelfve erfara, att det gifver helsa och spänstighet åt både kropp och själ. Den undervisning, som genom dessa vapenöfningar meddelas, skall komma att verka i samma syfte som våra folkhögskolor och skall ersätta dem i en framtid. Må man endast gifva akt på våra husförhör, bröllop och begrafningar på landet, der våra soldater alltid äro med och der de intaga en aktad och hedrad ställning, så skall man finna, att soldaten

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

alltid iakttaget en mera allvarlig och värdig hållning och aldrig är så flegig som många andra, och samma verkan skall militärbildningen alltid medföra. Om man går till befalet, så är förhållandet enahanda, ty vid alla samqväm har militären alltid ett bestämdt företräde framför andra. emedan de alltid hafva en viss hållning till både själ och kropp och en viss bildning i humanistiskt hänseende. De betydliga utgifter, nationen således härigenom får vidkännas, anser jag tillräckligt motsvaras af den betydliga lyftning i så väl moraliskt som kroppsligt hänseende dessa vapenöfningar meddela. Jag vill icke för närvarande göra något yrkande, men förbehåller mig att få göra det framdeles under öfverläggningens fortgång, om jag finner skäl dertill.

Grefve Björnstjerna: Herr Talman, mine Herrar! Då Riksdagen sammanband den viktiga frågan om grundskatternas afskrifvande med införande af ett kraftigt försvar, var detta en högtäckt tanke. Regeringen har sökt att, så mycket på densamma ankommit, uppfylla hvad den ansåg vara representationens alvarliga önskan. Det är detta af Regeringen framlagda förslag Utskottet nu haft att granska. Jag kan icke annat än beklaga, att Utskottet behandlat detsamma så som det gjort. Jag vill icke fästa mig vid det besynnerliga deri, att Utskottet kunnat komma till något som helst resultat, när lika många reservanter finnas antecknade som Utskottet haft ledamöter. Jag vill icke heller fästa mig vid den ganska egna omständigheten, att ingressen till Utskottets betänkande tyckes vara skriven ur helt annan synpunkt, än sjelfva beslutet. Jag beklagar blott, att de upphöjda tankar om nödvändigheten att ordna vårt försvar, som i ingressen finnas uttalade, spårlöst försvunnit i sjelfva Utskottets hemställan. I inledningen står: Landet måste hafva "en fast härordning, hvilken i fredstid förmår gifva så väl den enskilde soldaten som de olika taktiska afdelningar, han tillhör, en fullgod krigsbildning". Men sedan Utskottet sålunda uttalat den välgrundade åsigt, att icke allenast åt hvarje slutna trupp, utan äfven åt hvarje enskild individ bör gifvas fullständig krigsbildning, föreslår Utskottet ändock, att åt allenast en tredjedel af de värnepligtige skall gifvas ett års krigsbildning, åt de öfriga två tredjedelarne blott 90 dagars öfning. Jag hemställer om det ligger någon synnerlig konsekvens i ett sådant förslag.

Jag anhåller vidare att få fästa mig vid hvad Utskottet anser vara den "fullgoda" krigsbildning, som tredjedelen af de värnpligtige skall erhålla. Jag vill icke förneka, att en infanterist kan erhålla fullgod soldatbildning under loppet af ett år, jag vill till och med medgifva, att äfven för en artillerist eller en fortifikationssoldat kan denna tid möjligen vara tillräcklig. Men hvad jag på det allvarligaste påstår är att, om icke denna bildning underhålls genom repetitionsöfningar, skall den efter ganska kort tid åter försvinna, och dess värde för landets försvar blifva lika med noll. Sedan Utskottet godkänt regeringens åsigt, att värnpligten, skall utsträckas till tolf år, deraf sex år i linien och sex år i landtvärnet, föreslår Utskottet, att repetitionsöfningar endast skola pågå under andra och tredje året af den

värnpligtiges tjenstetid, hvaraf följer, att under de återstående nio åren skulle soldaten icke få någon öfning alls. Jag tror icke man behöfver vara yrkesman för att inse, att en person, som under så många år icke sysselsatt sig med militäriska öfningar, icke mera är krigare; han är jordbrukare eller handverkare eller hvad som helst, men han är *icke* soldat. Enligt regeringens förslag deremot återkomma öfningarne periodiskt, så att hvad soldaten en gång lärt icke kan falla ur hans minne; sålunda skulle den värnepligtige efter 10 $\frac{1}{2}$ månaders rekrytskola under sitt andra tjensteår vara fri, men under det tredje och fjerde inkallas till en månads repetitionsöfningar. Derefter skulle han åter vara ledig i två år, för att, sedan han ingått i landtvärnet, ånyo i 7:de och 8:de tjensteåret undergå kortare öfningar. På detta sätt erhåller han med lämpliga mellantider kortare eller längre repetitionsöfningar. Han påminnes derigenom om sin pligt att fortfarande tjena fosterlandet; han glömmmer icke hvad han en gång lärt, han vet sig fortfarande vara soldat och dock med detsamma fortlevver hos honom den soldatanda, utan hvilken ingen armé kan bestå. Den stora skillnaden mellan Utskottets och Kongl. Maj:ts förslag ligger således deri, att, efter det sistnämnda, den bästa och pålitligaste truppen blir landtvärnet, då detta deremot enligt Utskottets förslag blir fullkomligt oanvändbart. I samma mån afgång inom linien under krig eger rum och landtvärnet måste utrycka, erhåller den stridande hären, enligt Kongl. Maj:ts förslag, allt dugligare soldater, enligt Utskottets deremot manskap som under långa år aldrig tänkt på krigareyrket. En i sanning anmärkningsvärd skillnad. Detta om *infanteriet*. Hvad *kavalleriet* angår, tyckes Utskottet sjelft finna, att till och med den öfningstid Kongl. Maj:t föreslagit är väl kort, oförklarligt blir då huru Utskottet tänkt sig, att en duglig ryttare kunde erhållas på en tredjedels kortare tid. Om sålunda den öfningstid Utskottet förutsatt för den bäst öfvade tredjedelen af hären är otillräcklig, hvad skall man då säga om de 90 dagar hvarunder de återstående två tredjedelarne af de värnepligtige skola utbildas. Hvad först rytteriet angår äro 90 dagar just jemnt den tid, som nu åtgår för en rekryt att genomgå den första exercisskvadronen. Ingen approberas dock, förrän han genomgått två dylika skolor jemte tvänne regementsmöten, således efter sammanlagdt *tvåhundra* dagars öfning. Utskottet deremot föreslår, på fullt allvar, att en värnepliktig skall göras användbar till kavallerist på *nittio* dagar? En dylik ryttarebildning är helt simpelt ett slöseri med både tid och penningar. Detsamma gäller om så väl artilleriet som fortifikationstrupperna.

Hvad åter infanteriet, arméns hufvudvapen, angår, har Utskottet sökt försvara den föreslagna korta öfningstiden med det föregifvandet att den indelta soldatens rekrytbildning nu icke skulle räcka stort längre. Detta är ett fullkomligt misstag. Indelta arméns rekryter genomgå tvänne års rekrytskolor, hvardera på *fyratiotvå* dagar eller tillsammans åttifyra dagar, hvartill kommer två års regementsmöten hvardera tre veckor, således 126 dagar, under det att Utskottets förslag blott

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

upptager 42 dagar under det första och 24 dagar under hvardera af de två senare åren eller tillsammans 90 dagar. Dessutom bör noga ihågkommas, att indelta arméns årsrekryter endast utgöra 5 procent af det hela, då den nya härens flertal deremot skulle komma att bestå af otillräckligt utbildadt manskap.

Utskottet, som sjelf tyckes medgifva, att den öfning det föreslår för de värnepligtige är otillräcklig, tror sig emellertid finna en hjälp häremot genom att uppsätta en kadertrupp af 9,000 man stamsoldater. Detta förslag innebär sålunda ett försök att återinföra eller rättare här bibehålla kadersystemet. Med kadersystem menar man en arméorganisation, deri en mindre del gamla fullt utbildade soldater skola utgöra stöd för det stora flertalet mindre öfvadt manskap. En sådan arméorganisation ansågs för 50 år sedan vara ganska antaglig. Då fanns ännu kvar den s. k. kolonntaktiken. Gevärshjälpen var då mycket mindre fruktansvärd än nu. Man antog, att hären borde rycka fram till anfall i slutna massor; kadersoldaterna omslöt då, att jag så må säga, liksom i en ram det mindre öfvade manskapet, någon särdeles manöverfärdighet erfordrades ej, endast mod att gå på. Fanns blott detta hade man godt hopp att på detta sätt kullkasta fienden. Så tillgick det under den första franska revolutionens och kejsardömets tid, och sättet var, som sagdt är, då ganska godt. Men förhållandena äro nu mycket förändrade. Sedan skjutvapnen vunnit en så stor utveckling, är det omöjligt att använda den slutna anfallstaktiken. Under hela sista kriget mellan Frankrike och Tyskland gjordes endast *en* gång ett försök med ett dylikt slutet anfall. Detta var under den andra stora drabbningen kring Metz, då preussiska gardet försökte taga byn St Privat, som försvarades af marskalk Canroberts trupper. Gardet gjorde sitt anfall i slutna ordning. Detta räckte blott några få minuter, men kostade lika många tusen man, som anfallet upptog minuter. Preussarne nödgades återgå till sina ställningar; huru detta verkställdes dertill skall jag snart återkomma. Emellertid utkom några dagar härefter en preussisk generalorder, som en gång för alla förbjöd detta sätt att anfalla. I alla krigshästar har man nu mera öfvergifvit kolonn-taktiken, och öfvergått till något helt annat eller anfallet i spridd ordning. I denna slags strid skulle det, såsom den föregående talaren ganska riktigt påpekat medföra undergång om blott en del af truppen vore öfvad, men en annan större del öfvad. Nutidens taktik fordrar oafvisligt sådan öfning hos *hela* truppen, att den, så att säga, smälter ihop med sitt befäl. Fordom behöfde soldaten endast vara en maskin, som lydde vissa kommandoord. Nu måste hvarje karl tänka för sig, men *tillsammans med sitt befäl*. Han måste inom sig känna, hvad befälet vill att han skall göra; han måste hafva blicken fäst lika mycket på sin ledare som på fienden samt sjelf klart uppfatta hvad han bör göra, för att nå ett gifvet mål. Han måste söka skydd af marken, men på ett tecken af befälet rycka fram och just i ett sådant framryckande är det temligen säkert, att en öfvad trupp kommer till korta. De tappreste rusa då på i otid, hvilket ofta är lika illa som att icke komma fram. De mera betänksamma åter äro så upptagne

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

af striden, att de icke märka hvad befälet önskar. Jag vill icke yttra mig om dem, som icke hafva lust att komma fram alls. En öfvad soldat deremot uppfattar så att säga med blicken befälets mening, han rycker fram eller stannar på ett omärkligt tecken, beredd att i rätta ögonblicket sluta till kamraterne för att då med bajonetten afgöra striden. Sådant är förhållandet, *då man rycker framåt*. Men mycket svårare blir det, om man är stadd på återtag. En halföfvad trupp som en gång börjat gå tillbaka, öfver den förlorar befälet all makt — den går oftast så långt och så hastigt bakut, att befälet aldrig får reda på, hvart den tagit vägen. Helt annat är förhållandet med en fullt öfvad styrka. Preussiska gardets uppförande vid den nyssnämnda striden om St Privat är ett det vackraste bevis på hvad goda trupper kunna uträtta, då hvar och en vet hvad han skall göra. Tro Herrarne att, efter de oerhörda förluster gardet vid öförmälda tillfälle lidit, detta upplöste sig till flykt eller ryckte tillbaka ett enda steg längre än nödigt var? Nej visst icke. Ingen fransman vågade att framrycka till förföljning, striden upptogs åter der befälet ville — och några timmar senare var byn tagen.

Såsom motstycke härtill anhåller jag att få uppläsa ett par ställen ur ett arbete som i dessa dagar kommit mig tillhanda och tydligt nog utvisar, huru saken under brydsamma förhållanden gestaltar sig med kadertrupper, sådana som de nu af Utskottet föreslagna, d. v. s. trupper, af hvilka en del äro exerceerade och en annan del oexerceerade.

Efter franska härens olyckor vid Sedan och Metz veta vi, att, tack vare Gambetta, massor af soldater nära nog framtröllades ur jorden för att tillbakakasta fienden. Derigenom ökades den armé, som hölls instängd i Paris, till 334,000 man, hvaribland 98,000 gamla soldater, således ett icke obetydligt antal, omkring en fjerdedel af det hela. Men huru gick det med dessa 334,000 man? Jo, de höllos inneslutna af 200,000 tyskar, således af en styrka, som var en tredjedel svagare; sedan fransmännen gång efter annan förgäfves sökt bryta sig igenom den fiendtliga hären, måste de omsider, på samma gång som staden, öfverlemnna sig åt fienden. Gå vi till Loire-armén, den enda, som gjorde tyskarne något egentligt motstånd, finna vi, att den del deraf, som stod under general Chanzy's befäl och som öfvats från medlet af September till slutet af December, bestod af 130,000 man med 350 kanoner. Oaktadt Preussarne voro till antalet mycket underlägsna, hindrade detta icke, att denna armé blef fullständigt upprifven vid Le Mans, dervid, efter hvad general Chanzy sjelf uppgifvit, 50,000 man togo till flykten, under det 18,000 osårade gifvo sig till fånga åt de förföljande tyska ryttarne. Hvad slutligen beträffar den armé, som fördes af General Bourbaki, räknade den 140,000 man med 400 kanoner. Af dessa 140,000 man voro icke mindre än 30,000 stamsoldater. Denna här opererade mot general Werder, hvars styrka icke var mera än tredjedelen så stor. Det oaktadt blef, såsom vi veta, utgången den, att general Bourbaki i förtviflan sökte taga lifvet af sig, hans armé åter gick öfver till Schweitz och afväpnades der.

Se der de bedröfliga följderna af *kadersystemets* tillämpning. Jag vågar påstå, att detta system i hela världen numera är utdömdt; ja

Ang. landt
försvarets
ordnande.
(Forts.)

jag trotsar hvem som helst att uppgifva någon af senare tiders militärförfattare, som icke delar denna min åsigt. Då det kan vara af intresse att veta, hvad en af bondevännernas utmärktaste ledare i danska folketinget, Kjær, för några månader sedan yttrade i denna sak, vill jag här återgifva några ord deraf: "Tag, sade han, saa megen tid og saa mange penge som det er nødvendigt at bruge, og uddan soldaterne godt, men att tage pengene og uddanne dem slet, saa at de skulle blive offre for en slet uddannelse, det är noget af de bedröveligste jeg kan tænke mig."

Men ännu ett annat och kanske vida större fel, vidlåder kadersystemet, det omöjliggör all duglig reserv. Nödvändighetens lag fordrar nemligen att de bäst öfvade trupperna, i första hand föras mot fienden. Inträffar då samma olycka, som under det sista fransk-tyska kriget drabbade franska armén, den, att dessa trupper duka under, återstår ingenting som man med hopp om framgång kan ställa upp mot fienden. Man har då ingen annan utväg än att möta segraren med sådana öfvade hopar, som de, hvilka man i Frankrike lyckades hopsamla, ja med sådana, som äro ännu mycket sämre än dessa. Ty i Frankrike hade man efter alla förluster ännu kvar ett icke ringa antal gamla soldater; det behöfver icke sägas, hvad följden blir af ett dylikt krigsföringsätt, vilja vi betrygga vårt lands sjelfständighet, måste vi derföre öfvergifva det gamla, utnötta kadersystemet, och gifva fullständi öfning åt alla våra trupper. Nu kunde man visserligen säga, att det derföre icke är nödvändigt, att *hela* de värnepligtiges styrka behöfver vapenöfvas. Ja, mine Herrar, om vårt land vore så stort, som t. ex. Österrike eller Preussen, så att det med en del af de värnepligtige kunde trygga landets sjelfständighet, då vore det icke behöfligt. Men med vår ringare tillgång på folk, är detta för oss icke möjligt. Om Herrarne kasta en blick på försvarskomiténs utlåtande, finna Herrarne, att komitén, efter omsorgsfull pröfning, ansett landets försvar kräfva en styrka af minst 100,000 man i första linien, och att det, för att uppnå detta mål, blifver nödvändigt att uttaga hvarenda värnepligtig vi hafva att tillgå, men äfven om så icke vore förhållandet och vi verkligen kunde gå till väga på samma sätt, som man till viss grad gör i Österrike och Preussen, eller genom lottning fritaga en del af de värnepligtige från deras öfningsskyldighet, då vore vi inne på lottningssystemet, hvilket jag, i likhet med hvad jag förklarar hvarje gång, jag haft tillfälle att derom yttra mig, anser vara ett ibland de icke blott orättvisaste, utan äfven olyckligaste vägar, man för denna frågas lösning kan beträda.

Jag öfvergår nu till den andra satsen, som Utskottet framställt. Utskottet vill hafva en krigshär "som förmår att i sig upptaga alla de krafter, som fosterlandskärleken väcker till lif, och vid första signal sända dem i talrika härafdelningar mot fienden." Med andra ord: den allmänna värnepligten är den grund, hvarpå Utskottet vill bygga vårt försvar. Ja, *allmän värnepligt* så står der verkligen, men inskränkt för flertalet till 90 dagars öfning. Om vi med denna kan göra vår krigshär duglig att skickas mot fienden, då är allt väl bestäldt, i annat fall är det hela endast granna ord. Alldeles stridande mot

värnepligtsidéen är det vidare att, på sätt Utskottet här gjort, föreslå betalning åt dem, hvilka skulle underkasta sig den längre öfningen. Redan i sjelfva ordet "värnepligtig" ligger begreppet af en skyldighet, jag har att uppfylla, och för en fullgjord pligt har jag ingen rätt att fordra betalning. Värnepligt innefattar hvarje mans skyldighet att offra en viss tid af sitt lif till fosterlands försvar. För detta skall han icke hafva någon annan ersättning, än kläder, föda och husrum. I samma ögonblick som vi besluta en särskild betalning för en del af de värnepligtige, i samma ögonblick frångå vi tanken på en värnepligtig armé och kasta oss in på värnningssystemet. De 6,000 man frivillige, hvilka enligt Utskottets förslag skulle årligen uttagas bland de värnepligtige, äro således icke annat än värfvade — hvad namn Utskottet än behagar gifva dem — när man erhåller en ersättning af 200 kronor om året för något som det är en pligt att uppfylla för intet och dertill möjligen ytterligare emottager en städja af 50 kronor. Då kan jag för min del icke inse skillnaden mellan en dylik värnepligtig och en värfvad soldat.

Till dessa ett års frivillige komma ytterligare 9,000 gamla soldater, värfvade på flera år och troligen mot större betalning än som här är föreslaget för de så kallade frivillige. Jag vill nu icke fästa mig vid de högst betydliga kostnader, hvartill ett dylikt förslag skulle leda — långt öfverskridande de, som af Kongl. Maj:ts förslag vore att förvänta. Jag säger högst betydliga kostnader; ty, icke nog med den betalning, man måste gifva dels de frivillige, dels stamsoldaterna, utan man måste äfven taga i beräkning den ökade utgift, som blefve föranledd deraf, att, då man betalade de frivillige 200 kronor årligen, man ovilkorligen måste höja underbefällets aflöning i förhållande derafter. Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle nemligen en korporal icke aflönas med mera än 200 kronor. Att man måste bereda underbefälet bättre aflöningsvilkor än karlen i ledet är naturligt, hvadan åter följderna blefve, att man icke allenast finge denna årliga utgift af flera millioner för den värfvade eller, som Utskottet kallar den, den frivilliga delen af arméen, utan derjemte en betydlig löneförhöjning åt underbefälet. Jag tillåter mig äfven påpeka de svårigheter, som skola uppstå för erhållandet af dessa tusendetals värfvade, en sak hvarvid Utskottet icke tyckes hafva ens fästade någon uppmärksamhet. Under den lyckliga utveckling, vårt land i industrielt afseende går till mötes, skall det utan tvifvel blifva hardt när omöjligt att årligen anskaffa denna af 6,000 och några hundra man bestående värfvade truppstyrka, oberäknadt de 9,000 stamsoldaterna. Jag behöfver till stöd för denna min förutsättning endast påvisa huru svårt det för närvarande är att fylla våra fåtaliga värfvade truppers leder med några hundra rekryter om året. Otänkbart blir det då att erhålla den styrka hvarom här är fråga utan att i oberäknelig mån öka värfningssumman.

Den betänkligaste och mot värnepligtens idé mest stridande sidan af Utskottets förslag är dock den ifrågasatta lottningen. Utskottet föreslår nemligen att, om en större eller mindre del af de frivillige icke kunna genom värkning anskaffas, då skall det felande antalet

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

uttagas genom lottning. Men icke nog dermed. I betänkandet antydes temligen klart, att en slags friköpning äfven kan komma i fråga. Utskottet föreslår nemligen, om icke tillräckligt antal frivillige anmäla sig vid inskrifningstiden, så kunna derefter frivillige ytterligare anmäla sig till och antagas af befälet. Det vill säga, att, om i en trakt icke tillräckligt antal frivillige genast finnes att tillgå, så få de i värnepligtsåldern befintliga unge männen, som icke vilja underkasta sig slumpens nyck, rådrum att köpa några stackars obemedlade, som mot betalning fylla vakanserna. Detta kallar jag helt enkelt friköpning, en sak, som lyckligtvis redan är hos oss afskaffad, och som väl aldrig mera bör här åter införas. Oafsedt härifrån ligger der någonting så motbjudande och förhatligt i sjelfva lottningen, att jag aldrig kan föreställa mig, att den skall vinna denna Kammares godkännande. Motbjudande för rättskänslan blifver det alltid, att slumpen vid en lottdragning bestämmer, hvilka skola underkastas en fullständig soldatbildning, under det att flertalet slippa med några veckors öfning samt att dessa bättre utbildade just derföre i farans stund först skola föras i elden, således i första hand skola betala blodsskulden till fäderneslandet, under det att flertalet, de otillräckligt öfvade, då först ingå i depôtorna, der de troligen komma att i lugu kvarblifva intill krigets slut, enär såsom krig nu föras, striden säkerligen är afgjord innan reservmanskapat hinner så utbildas, att det kan sändas mot fienden.

Jag ber om förlåtelse att jag ett ögonblick nödgas återgå till frågan om den olika soldatutbildning, Utskottet föreslagit. Jag har redan talat om infanteriet; men då jag sjelf är kavallerist, torde jag få tillägga några ord om detta vapenslag. Om det är svårt för *infanteristen* att utan erforderlig utbildning med någon utsigt till framgång gå i striden, huru mycket omöjligare är icke detta för *kavalleristen*? Äfven om största delen af de 9,000 stamsoldater, Utskottet ansett nödvändiga, fördelades, såsom Utskottet föreslagit, på specialvapnen, äfven om det lyckliga förhållande inträffade, att hälften af en kavallerisqvadron bestod af gamla ryttare och endast den andra hälften af värnepligtige med 90 dagars öfning. Skulle detta hjälpa saken? Nej, ingalunda. Är det icke alldeles klart, att om t. ex. en sluten sqvadron rycker fram till anfall och den på sin väg möter ett hinder, hvilket visserligen halfva sqvadronen förmår komma öfver, men som hejdar den andra öfvade hälften, så att denna lemnar sig efter, är det då ej klart, säger jag, att hela sqvadronens undergång derigenom är afgjord? Måne den halföfvade kavalleristen, som blott med möda kan hålla sig fast vid hästryggen och med ännu större svårighet förmår bruka sina vapen, i något afseende kan vara hjälpt deraf att hans kamrat, den mera öfvade, sköter sig väl. För min del kan jag icke föreställa mig någon mera olycklig varelse än en dylik halföfvad kavallerist, som nödgas upptaga striden med en verklig ryttare; han går en säker undergång till mötes. Kavalleriets nuvarande uppgift är för öfrigt den spridda tjenstgöringen, kavalleriet kallas derföre med rätta arméens öga. Jag torde ej behöfva erinra om de stora tjenester preussiska rytteriet gjorde under sista stora kriget; men för att en ryttare skall kunna uträtta hvad af honom med rätta fordras, måste

han vara fullt förtrogen med både sin häst och sina vapen. I annat fall vågar han aldrig hvad han bör våga, kommer aldrig med säkerhet fram dit han bör, och kan icke heller användas till de olika uppdrag, der den enskilde ryttarens mod, fintlighet och skicklighet kan vara hela hären till så stor nytta.

Återgående till Utskottets förslag, ber jag att ytterligare få fästa uppmärksamheten derpå, att man genom att värfva ett visst antal frivillige, i stället för att öfva alla, går miste om ett af de viktigaste ändamål, man med den värnpliktiga arméen afser, eller det att få intelligensen in i härens leder. Klart är, att den bildade ynglingen ej skall söka inträde i den trupp Utskottet afser. Endast den fattigaste delen af befolkningen, den som behöfver dessa 200 kronor för sin utkomst, endast den skall låta anvärfva sig. Man afsäger sig sålunda utan vidare den oberäkneliga fördel, som t. ex. Preussen drager deraf, att hvarje bildad värnpliktig yngling der återfinnes i soldatledet. Hvilken styrka gifver icke detta åt det hela, hvilken stor vinst är det icke att åt karlen i ledet kunna lemna viktiga uppdrag, som endast den bildade mannen förmår utföra. Än mera, om man från soldatledet utesluter bildning och förmögenhet, tar man på samma gång bort det intresse, nationen måste hysa för en värnpliktig krigshär, der allas söner intaga sin plats. En sådan krigshär måste omfattas med helt andra känslor af tillgifvenhet och kärlek, än en värfvad soldatesk, som tjänar mot betalning. Slutligen genom att afhålla de förmögnare klasserna från soldattjensten går man miste om den lyckliga inverkan, som alla olika samhällsklassers sammanförande ovilkorligen måste hafva. Den vaxelverkan, som under gemensam tjänstgöring uppstår mellan rika och fattiga, bildade och obildade, är så ovärderlig, att den ej kan i penningar uppskattas. Alla behandlas der lika, alla vänjas der vid laglydnad; den rike behöfver detta lika mycket som den fattige, ofta kanske mera, alla lära der icke att dö för fosterlandet, denna konst har i alla tider varit det svenska folkets, utan den långt svårare konsten att *segra* för detta land. Jag medgifver att härtill äro 90 dagar fullkomligt otillräckliga.

Jag vänder mig nu med några ord, icke till majoriteten inom denna Kammare, utan till den minoritet, hvilken anser den föreslagna arméorganisationen allt för svag, enär en verkligt duglig soldat icke skulle kunna utbildas på så kort tid, som Kongl. Maj:t ansett därför erforderlig; såsom stöd för denna åsigt framhålles, att då i preussiska arméen en treårig tjänstetid ansetts såsom minimum, vi svårligen kunna nöja oss med 13 månaders för våra infanterister. Till bemötande häraf, vill jag först fästa uppmärksamheten på det stora antal ettåriga frivillige, som förefinnas inom preussiska arméen. Härmed förstås unga män af de bättre lottade samhällsklasserna, hvilka underhålla sig sjelfva. Sedan de blifvit godkända ur rekrytskolan och tagit sin examen, blifva de efter ett års tjänstgöring permitterade. Dessutom tillåter jag mig påminna att, om än en treårig garnisonstjänst i Preussen är obligatorisk, utkräfvets den dock ej, synnerligast vid infanteriet, utan får den värnpliktige sedan han anses hafva vunnit tillräcklig färdighet, oftast efter tvänne år återvända hem, för att

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

sedermåra endast inkallas till repetitionsöfningarna. Hvad nu förhållandet hos oss ångår, tror jag att alla gerna skola medgifva, att vår indelta soldat alltid utmärkt sig för nit, pligttrogenhet, lydnad och tillgifvenhet för befålet, detta allt till den grad, att man torde sakna motstycke dertill i andra länder. Nå väl, mine Herrar: huru länge tron I, att denna indelta soldat behöfver tjena för att hafva tillbringat lika lång tid under vapen, som Kongl. Maj:t nu föreslagit för de värnepligtige? Jo, om han, såsom det för närvarande är förhållandet, beivstar först två rekrytskolor, sedan tre veckors regementsmöte årligen, samt om härtill ytterligare läggas de extra 15 dagar årligen för kommanderingar, befåls- och beväringmöten, fångbevakningar m. m., uti hvilka han kan komma att deltaga, så erfordras dock för honom en tid af 7 år, innan han sammanlagdt gjort tio och en half månaders tjänst, eller den tid Kongl. Maj:t föreslår för den värnepligtiges rekrytutbildning. Men, invänder man, för specialvapnen är den af Kongl. Maj:t föreslagna öfningstiden alldeles för kort. Utskottet sjelf antyder något dylikt, åtminstone hvad kavalleriet ångår. Jag är af motsatt tanke, och jag talar af erfarenhet, enår jag snart under 40 år tjänat vid våra värfvade kavalleriregementen, jag påstår tvärtom att 17 månader äro fullt tillräckliga att utbilda en kavallerist, visserligen icke till utförande af sådana konststycken som de, hvilka Herrarne för en kort tid sedan bevitnade vid hästgardet, men dock till en fullt duglig fältryttare. 17 månader är nemligen just den tid hästgardet använder på sina rekryters inöfvande. En karl, som antages i April det ena året, approberas i September det följande. Då det kan vara upplysande att höra hvad en preussisk officer yttrat om en af honom bevistad uppvisning med en af Lifgardets till häst rekrytskvadroner, tager jag mig friheten uppläsa samma yttrande. Det lyder sålunda:

”I September hade jag tillfälle öfvervara Lifgardets till häst rekrytskvadrons uppvisning för kavalleri-inspektören, och måste erkänna, att den utomordentliga precision och säkerhet, hvarmed alla rörelser utfördes, aftvang mig förvåning. Karlarne redo fullkomligt elegant och hade sina hästar fullständigt i hand. Detta visade sig tydligt vid det till slut utförda anfallat. — — — Det svenska rytteriet anser sig icke behöfva, för att skona hästarne, fästa afseende å markens beskaffenhet. Landets brutna och steniga yta torde vara orsaken härtill, dessutom hyser man der den föreställning, att traf eller galopp utför, skadar lika litet som uppför en backe, eller på slåta marken. Troligen upparbetas härigenom hästarnes förmåga att säkert stå på benen, en sak, som jag måste beundra vid det anfall som utfördes, utför en både ojemn och slipprig höjdräkning“.

Detta är en preussisk officers omdöme om en svensk rekrytskvadron efter 17 månaders öfning. Jag finner här ett stöd för min åsigt, att den af komitéen och Kongl. Maj:t för specialvapnen föreslagna utbildningstid är tillräcklig. Man har vidare yttrat, att den af Kongl. Maj:t föreslagna tjänsteliden är för kort, för att man derunder skall kunna hos den värnepligtige uppväcka den tillgifvenhet för sitt befål, som man fordrar af en god soldat. Häremot vill jag erinra, att då, såsom jag redan antydt, vår indelta soldat under en sammanlagd tid

af 7 år ej oftare står under vapen eller ser sitt befäl än den värnepligtige skulle göra det på de tio och en half månader hans rekryt-skola är afsedd att räcka, men den indelte soldaten, detta oaktadt, anses utmärkt väl disciplinerad, torde man med skäl kunna påräkna detsamma af våra värnepligtige, ty ingen vill väl påstå, att lifvet på roten är särskildt egnadt att utbilda soldatandan. De periodiskt återkommande repetitionsöfningarne skola, derom är jag öfvertygad, hos den värnepligtige icke blott underhålla militärisk duglighet, men äfven behålla den aktning för befälet och den kärlek till regementet som utgör grunden för verklig disciplin. Komma blott dessa repetitionsöfningar till stånd, hyser jag således ingen fruktan, att den värnepliktiga hären i detta afseende skall svika landets förväntan. En ofta upprepad allvarsam invändning mot det Kongl. förslaget, är att äfven detta talar om lottning. Ja, det är sant, men det är dock der fråga om ett helt annat slag af lottning än i Utskottets. Då detta senare föreslår lottning för att bestämma, huruvida den värnepligtige ynglingen skall underkastas den längre eller kortare öfningstiden, vill Kongl. Maj:t deremot endast använda denna åtgärd för bestämmandet af det vapenslag, vid hvilket den värnepligtige skall tjena, och detta åter torde helt simpelt vara en nödvändighet, om man icke på frivillighetens väg lyckas erhålla det för specialvapnen nödiga antalet rekryter. Någon stor olägenhet för den värnepligtige ligger ej heller deri. Må man blott besinna, att tjenstetiden för gardet och specialvapnen, med undantag af rytteriet, endast föreslås till tolf månader, eller blott en och en half månad längre än för infanteriet, der den skulle utgöra tio och en half månader. Skilnaden är således endast sex veckor, den blir dock icke ens så stor, ty gardet och specialvapnen äro befriade från landtvärnets repetitionsöfning, tio dagar årligen under tvänne års tid. När nu dessa tjuugo dagar drages ifrån de sex veckorna, återstår ju endast en obetydlighet. För öfrigt hemställer jag, om icke fördelen att slippa tvänne repetitionsöfningar långt öfverväger olägenheten att för en gång hålla på sex veckor längre än kamraterna. Derom är jag så öfvertygad, att jag icke kan föreställa mig att lottning för dessa vapenslag någonsin skall ifrågakomma. Återstår då kavalleriet. Der är öfningstiden föreslagen till 17 månader i stället för respektive 10 $\frac{1}{2}$ och 12 månader vid öfriga vapen, men detta uppväges till någon del deraf, att tjenstetiden vid rytteriet är förkortad med 2 år i landtvärnet, äfvensom att rytteriet liksom öfriga specialvapen är fritaget från landtvärnets öfningar. Jag hemställer dessutom, om der icke ligger någonting så lockande för ynglingasinet i kavalleritjenstgöringen, att frivillige till detta vapen med lätthet skola erhållas, isynnerhet som numerären är så obetydlig. I Östergötland t. ex. uppgå de värnepligtige af första årsklassen till 1,677 man, och deraf skall endast ett antal af 150 uttagas till ryttare; nu vågar jag påstå, att det alltid måste vara behagligare att sitta till häst, än att ströfva till fots, kavalleriets exercis är mycket roligare än infanteriets, att den frihet, ryttaren har i bevakningstjenstens alla öfningar att handla på egen hand är särdeles lifvande, och att allt detta säkerligen skall framkalla långt flera frivillige än behofvet

Ang. landtvärnets ordnande.
(Forts.)

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

kräfver. Detta är så obestriddigt, att, ehuru bland komitéens militära ledamöter icke fans mer än en kavallerist, voro dock alla derom ense, att någon lottning vid detta vapen icke skulle förekomma.

Den enda lottning, som efter det Kongl. förslaget kan antagas äga rum, är, om otillräckligt antal eliter eller blifvande befälsämnen anmälde sig, men dels är behöfvet af eliter inskränkt, dels förefaller det mig, som om det för en rask yngling skulle ligga någonting ganska tilldragande deri, om han efter tio månaders öfning erbjudes omkring 100 kronor i aflöning, mot det att han åtog sig att ytterligare ett år kvarstanna i tjensten och under denna tid genomgå underbefälsskolan med hopp om att derefter blifva befördrad till befäl. Jag vågar därför hoppas, att lottning för eliterne ganska sällan skall behöfva anställas, men äfven om så illa vore, att lottning måste ske, hvilken stor skilnad är det icke mellan att dymedelst uttaga det jemförelsevis ringa antal befälsämnen och det förfarande Utskottet föreslår, hvarigenom en tredjedel af hela antalet värnepligtige kunde komma att draga den olyckliga lotten, under det att de två tredjedelarne ginge, så att säga, fri!

Jag öfvergår nu till en ytterst viktig omständighet, den nemligen att den af Utskottet föreslagna kortare öfningstiden 90 dagar, omöjliggör komiténs älsklingstanke, att armén skulle blifva en i ordets vackraste bemärkelse folkhögskola för hela landet. En så kort öfningstid som 90 dagar måste naturligtvis helt och hållet tillbringas på exercisplatsen, hvarje stund måste då upptagas med militära öfningar, utan att någon tid blir öfrigt till att utveckla karlens kunskapsmätt. Utsträcktes åter öfningstiden till 10 $\frac{1}{2}$ månader, blir saken en helt annan; under den kalla årstiden med de långa, mörka aftnarne, kunna endast få öfningar företagas ute på fältet; då skulle regementsskolan öppnas och ynglingar af alla stånd deltaga deri, säkert till ömsesidig fördel. Den bildade ynglingen kunde användas till instruktör för de obildade. Läraren sjelf lär sig då att uppskatta lärjungen, han finner snart att hos den fattigaste ofta finnas egenskaper, som långt uppväga de yttre förmåner en lyckligare samhällsställning skänker, dermed försvinner äfven det öfversitteri, som ofta hos den rike är vanligt. Lärjungen åter, den fattige, skulle snart känna sig dragen till läraren och dermed försvinner den ovilja, hvarmed den fattige ofta betraktar den förmögne, en ovilja som utgör nutidens farligaste onda. Ledde af ett dugligt befäl, skulle dessa skolor sålunda icke blott sprida kunskaper och bildning utan äfven kraftigt bidraga att utplåna kastintressen och fördomar samt bilda ett kamratskap der rik och fattig, hög och låg, alla känna sig vara ett folk med samma mål och samma sträfvan.

* Jag vet, att många af mina vänner bland landtmännen finnas som hysa en panisk fruktan för allt hvad kasernlif heter. Jag kan icke fatta detta. Jag skulle kunna inse det, om fråga vore att utkasta de värnpligtige bland värfvad trupp, sådan som Utskottet föreslagit den. Men icke kan kasernlifvet vara förenadt med någon moralisk fara, då med undantag af underbefälet *alla* som deri deltaga äro 20-åriga ynglingar, *alla* från samma provins, *alla* i samma korpralskap, troligen bekanta från samma trakt. Vål möjligt, invänder man, men

lägg då dessa kaserner på landsbygden, städerna äro inga goda uppfostringsanstalter för ungdomen. Mine Herrar! detta låter sig icke göra. Kasernerna måste ligga i städerna. Endast der finner man de yrkesidkare af alla slag, hvaraf ett regemente är i behof. Så väl trupp som befäl måste dessutom hafva tillgång till de bildningsmedel, förutan hvilka ingen intellektuel utveckling blir möjlig, således bokläror och konstsamlingar. Billigheten fordrar äfven att officerscorpsen finner boningsplatser för sina familjer liksom att de värnepligtige, som så önska, kunna vid elementarläroverken i viss mån fortsätta sina studier. Hvad åter angår fruktan att ynglingen i staden lätt skulle förfalla till kroglifvet, föreställer jag mig att den, som har benägenhet för supen, äfven skall finna tillfälle dertill så väl på landet som i staden, måhända snarare på det förre stället, der inga bildande tidsfördrif locka honom från marketenterierna.

Slutligen om de värnepligtiges öfningar rätt ordnas, blir tiden så väl upptagen af dels exercis dels studier, att föga tid eller lust skall blifva öfver för ett utsväfvande lefnadssätt och dermed torde äfven all våda för kasernlifvet vara aflägsnad.

Jag har nu sökt visa, att Utskottets förslag i militäriskt afseende är underhålligt och öfvergår derföre till en annan sida af frågan. Kongl. Maj:ts förslag. Utskottet antyder sjelft, att Utskottets förslag skulle kosta lika mycket som Kongl. Maj:ts. För min del tror jag att det skall kosta betydligt mera. Jag förbigår likväl detta och tillåter mig endast att anställa en jemnförelse mellan kostnaderna för vårt nuvarande försvarsverk och det nya af Kongl. Maj:t föreslagna. Med afdrag af extra anslag af mera tillfällig beskaffenhet, uppgår den senast beviljade Fjerde Hufvudtiteln till 14,300,000 kronor. Härtill kommer 700,000 kronor till genomförandet af indelta arméns löne-reglering samt ytterligare afkastningen af det indelta befålets boställen säkerligen öfver 3,000,000, således tillsammans omkring 4,000,000. Hvad slutligen kostnaden för rustning och rotering angår äro uppgifterna härom mycket sväfvande. Nästan omöjligt synes det vara att med säkerhet uppgifva den summa, hvartill detta onus för närvarande uppgår. Med beräkning af så väl torpens värde som soldaternas och hästarnes underhåll, har jag emellertid kommit till den öfvertygelse att rustningen och roteringen kostar landet närmare 5 millioner årligen. Vår armé, sådan den nu befinner sig, skulle således kosta omkring 23 millioner om året. Och hvad hafva vi nu för dessa 23 millioner? Jo, när vakanser och oexercerade afdragas, 25,000 man, värfvade och indelta tillsammans, rätt goda soldater — det medgifver jag gerna -- och dessutom 80,000 oexercerade beväringar. Jag kan neuligen icke kalla en samling män, hvilka endast öfvats under 28 dygn för annat än oexercerad, och får helt uppriktigt förklara att jag, ur militärisk synpunkt sedt, anser de penningar, hvilka för en så otillräcklig öfning användas, vara ändamålsöst bortkastade, så framt icke dessa öfningar innebure en påminnelse om hvarje mans pligt att i farans stund värna fosterlandet. 25,000 man öfvad trupp och 80,000 man öfvad beväring är således allt hvad vi för närvarande ega för en årlig kostnad af 23 millioner. Af dessa 25,000 man åtgår likväl nära hälften till

*Ang. landi-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

instruktörer för beväringen; vi hafva således egentligen icke mer än 12 à 13,000 man att i första hand ställa mot fienden. Det Kongl. förslaget åter fordrar visserligen 29 millioner eller 6 millioner utöfver arméns nuvarande kostnad. Men låtom oss se hvad detta förslag för denna tillökning erbjuder.

Det uppställer en fullt ordnad armé af 108,000 man i första linien; en armé, hvars 6 olika fördelningar hvardera bilda ett helt för sig, försedt med artilleri, kavalleri och träng; en armé, som således helt olika med vår nuvarande *genast* kan mobiliseras, en fältarmé fullt rustad och öfvad, med fulltaligt befäl, med 300 kanoner, med nödigt kavalleri och god träng, något som för närvarande helt och hållet saknas. Dessutom finnes i depôtterna hela första årskontingenten af värnpligtige jemte fullt befäl. Å ena sidan således högst 25,000 man, som först efter flera veckors tid kunna röras; å den andra för 6 millioners större kostnad en helgjuten, lätt mobiliserad armé af 108,000 man — se der skillnaden mellan vår nuvarande krigsorganisation och den af Kongl. Maj:t uppställda.

Jag öfvergår nu till Utskottets förslag för att se till, hvilken styrka Utskottet erbjuder för en kostnad, som Utskottet sjelf antyder vara lika hög som den, genomförandet af Kongl. Maj:ts nya härordning skulle erfordra. Utskottet uppställning är i detta fall mycket sväfvande. Jag har emellertid tagit samma antal befäl, som regeringen föreslagit. Vidare har jag beräknat 9,000 värfvade stamsoldater och, efter samma årliga procentafdrag för de värnepligtige som det Kongl. förslaget innehåller, 31,000 man, med ett års, samt omkring 90,000 med 90 dagars öfning eller derunder. Vi skulle således enligt Utskottets förslag kunna i första linien uppställa högst 48,500 man öfvade trupper, i fall man nemligen medgifver att värnepligtige, hvilka visserligen undergått ett års utbildning men sedan på årtal icke öfvats, verkligen äro användbara soldater, en sak som jag för min del vill bestrida. Men äfven om så vore, erhålla vi dock icke enligt Utskottets förslag mera än 48,500 man i första linien mot de 108,000 som det Kongl. förslaget erbjuder, ty ingen lärer väl på allvar förutsätta att någon del af de halföfvade skulle *genast* föras mot fienden, det vore helt simpelt att föra dem till slagtbänken. Från dessa 48,500 stridsdugliga måste ytterligare dragas det befäl och de stamsoldater, som erfordras för att i depôtterna inöfva nyssnämnda stora antal reservmanskap. Jemförelsen mellan de båda förslagen torde vara lätt nog.

Dessa 6 millioner, som utgöra skillnaden emellan de 23 millioner försvarsverket nu kostar och Kongl. förslagets 29 millioner, kunna de verkligen vara för landet svåra att anskaffa? Jag kan icke tro det. Under denna riksdag hafva åtskilliga motioner blifvit väckta om bränvinsskattens höjande från 80 öre till 1 krona 50 öre, en motionär i Första Kammaren ända till 2 kronor på kannan. Jag vill icke gå så långt, jag tänker mig blott, att en förhöjning eger rum till 1 krona 20 öre och att tullen höjes i samma förhållande. Skulle då bränvinstillverkningen och importen fortgå i samma skala som hittills, skulle blott genom denna förhöjning statsinkomsterna ökas med 9 millioner kronor eller 3 millioner utöfver de 6, som för härorganisationen erfordras. Troligen invänder man, att det är icke nog med dessa

6 millioner, utan ersättning måste äfven beredas för de 5 millioner, som rust- och rotehållet nu kostar, och hvarifrån jorden naturligtvis måste frikallas i samma stund ett nytt försvarsverk införes. Bristen blir således icke 6, utan 11 millioner. Med ledning af hvad Kongl. propositionen om statsverkets tillstånd och behof, eller rättare statsrådsprotokollen innehålla, angående jernvägstrafiken, torde intet tvifvel derom kunna uppstå, att afgiften så väl för frakt som passagerare lämpligen kan höjas. Sker detta, kan derigenom med lätthet erhållas de 2,000,000, hvilka, jemte den ökade bränvinsskatten, erfordras för att utan att öka den direkta beskattningen med ett enda öre, uppehålla försvarsverket, sådant det af Kongl. Maj:t blifvit föreslaget. Jag kan sannernigen icke finna något hinder att sålunda genom ökad förbrukningsskatt på en skadlig vara, sådan som bränvinet onekligen är, och en ringa förhöjning på jernvägstrafikens afgifter anskaffa hvad som erfordras för att ordna ett för landets sjelfständighet fullt betryggande försvar. Jag måste dock erkänna, att Utskottet sjelf icke framhåller utgifterna, såsom det svåraste hindret mot det Kongl. förslaget, utan detta skulle ligga i de förlorade dagsverkena, som för landet utgöra en allt för stor statsekonomisk uppoffring. Jag medgifver, att denna uppoffring är stor, men det bör väl också vara något värdt att skaffa landet lugn och trygghet för framtiden; och frågar man sig, hvad andra länder i denna riktning åtgjort, så, utan att vilja uppställa någon jemförelse med de stora staterna, anser jag, att vi åtminstone borde kunna bära samma bördor som vårt lilla naboland Danmark. Den danska arméorganisationen är visserligen ganska underhållig, detta land har nemligen bibehållit kadersystemet, men hvarje värnpliktig infanterist måste dock der undergå 6 månaders rekrytöfning, hvarefter 38 procent ytterligare kvarhållas i 9 månaders garnisonstjänst. Slutligen tillkomma för alla 100 dagars repetitionsöfningar, fördelade på 5 år; 38 procent af Danmarks värnpliktige vid fotregementena hafva således öfver 18, de öfriga öfver 9 månaders öfningar. Ett nytt förslag med utsträckt öfning föreligger för danska riksdagen, men äfven efter nu gällande lag blir medelöfningstiden för hvarje dansk infanterist fullt ut densamma, som den, Kongl. Maj:t föreslår för de våra. Vid kavalleriet pågå i Danmark rekrytöfningarne för 71 procent i 18½ månad, för de öfrige i 6, hvartill komma tillsammans 100 dygn repetitionskurs för tredje och femte åldersklassen.

Det danska kavalleriet har således mycket mera öfning, än vårt enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle erhålla, detsamma är förhållandet med öfriga specialvapen. Då Danmark för sitt landt försvar kan underkasta sig så stora uppoffringar, oaktadt att det danska sjöförsvaret kostar mycket mera, än vårt — något som ligger i sakens natur, enär Danmark till stor del är ett Öland och ett starkt sjöförsvar således för detta land måste ega mycket större vikt än för oss, — då, som sagdt är, Danmark nu gifver sina landttrupper lika mycken eller mera öfning än Kongl. Maj:t föreslagit för de våra, kan jag för min del icke tro, att en uppoffring, mindre än den Dan-

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

mark för sitt försvar får underkasta sig, skulle för oss anses vara allt för betungande.

Då jag således för min del icke kan finna annat än, att Kongl. Maj:ts förslag i alla afseenden står långt framför Utskottets, måste jag hemställa, att Kammaren ville, med afslag å de nu förevarande punkterna N:is 1 och 2 af betänkandet, förena sig om den reservation, som af tvänne i Utskottet närvarande generaler, Herrar Rosen-svärd och Wijkander, blifvit första punkten bifogad, nemligen: "att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t behagade för kommande Riksdag framlägga ett förslag till ny här-ordning, fotadt på det nu meddelade nådiga förslagens grunder."

Mine Herrar — nej, inte mine Herrar, mina landsmän — den öfverläggning vi i dag börjat, är måhända den viktigaste, som hos oss på sekler förekommit. Jag har derföre aldrig så mycket som nu beklagat, att jag icke eger ordet i min makt, ty egde jag det, skulle jag säkert kunna öfvertyga Eder alla om nödvändigheten att nu fatta ett högtänkt fosterländskt beslut, ett beslut, som betryggade fäderneslandets framtida tillvaro, hedrande för oss och välsignelsebringande för våra senaste efterkommande, ett beslut, som för hela världen tydligt skulle uttala svenska folkets fasta föresats, att, så länge en arm i vårt land kan föra en sabel eller sköta ett gevär, så länge skulle äfven Sveriges jord tillhöra fria svenska män. Denna grundtanke ligger i de båda generalernas reservation; det är denna jag derföre fortfarande förordar.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Det är endast med mycken, mycken tvekan, som jag vågar uppträda näst efter den föregående ärade talaren. Då jag ändå begärt ordet efter honom, skulle det naturligtvis vara i sin ordning, om jag sökte vederlägga honom; men hvad han talat var till sist så vackert och så fosterländskt och förut så på saken och så i sak riktigt, att jag icke vill försöka att vederlägga det, utan endast skall fästa mig vid en och annan punkt af hans anförande, i hvilka han och jag ej äro af alldeles samma mening.

Hvad först beträffar nödvändigheten att i vårt land införa den allmänna värnepligten, så har den ärade talaren obestriddligen rätt deri, att detta är den enda riktiga grund, på hvilken ett verkligt betryggande försvar nu för tiden kan byggas. Svenska folket måste ovilkorligen förr eller senare beträda den banan och fota försvaret på den allmänna värnepligten; det svenska folket kan icke i fråga om grundvalen för sitt försvarsväsende stå stilla i sin utveckling, utan måste följa med de andra folken; Sverige kan ej, då värnepligten numera är införd i nästan alla Europas stater, i längden undgå den tunga börda, som onekligen ligger i denna skyldighets fullgörande. Så långt är jag således fullkomligt ense med den ärade talaren.

Men saken måste äfven betraktas från en annan sida, eller det skick, hvori den till följd af några för oss egendomliga förhållanden för närvarande föreligger. Andra folk hafva infört den allmänna värnepligten; men hvar och en som läst hvad historien derom har att

förtälja, vet att de gjort det först efter förfärliga nederlag och stora nationela lidanden; så har det i vår tid skett i Danmark och Frankrike och förut vid århundradets början i Preussen. Någon lika kraftig och lika talande anledning till den allmänna värnepligtens införande i vårt land, som i de tre sistnämnda länderna, förefinnes ingalunda; tvärtom den djupaste fred är och har i många år varit hos oss herskande. Man må därför ej vänta, att svenska folket nu genast och på en gång skall vara redo för till eller ens kunna fatta nödvändigheten af den allmänna värnepligtens införande i hela dess vidd och omfattning. Denna uppfattning har äfven inom Utskottet gjort sig gällande och föranledt, att Utskottet icke vågat föreslå Riksdagen att taga steget fullt ut. Utskottet har nemligen varit fullkomligt öfvertygadt derom, att det i så fall ej hade annat öde att vänta för sitt förslag än ett fullständigt afslag; och måhända blifver ändå ett dylikt afslag äfven det nu framlagda förslaget lott. Kongl. Maj:ts förslag till ny värnepligtslag och härordning är fotadt på den allmänna värnepligten. Att så är förhållandet vill jag för min del ej klandra, då, såsom jag redan sagt, jag anser värnepligtsidéen såsom den enda riktiga grunden för ett folks försvar. Men om man erinrar sig den af 1873 års riksdag till Kongl. Maj:t i frågan aflättna underdåniga skrifvelsen, så finner man att hvad Riksdagen då begärde visserligen var att försvarsväsendet skulle byggas på den allmänna värnepligtens grund, men att Riksdagen derjemte förutsatte, att för denna värnepligtshär en stam, föga mindre talrik än den nuvarande indelta arméen, skulle mot särskild ersättning uttagas bland de värnepligtige, som dertill sig frivilligt anmälde. 1873 års riksdag tänkte sig sålunda aldrig en så fullkomligt konsekvent genomförd värnepligtslag som den, hvilken Kongl. Maj:t på grund af samma Riksdags underdåniga skrifvelse låtit utarbete och som nu föreligger till Riksdagens afgörande. Man må vid sådant förhållande ej heller så mycket undra öfver, om 1875 års Riksdag icke varit beredd på ett obetingadt antagande af det Kongl. förslaget. Jag tror därför ej heller, att Utskottet bör klandras därför, att det gått en medelväg. Måhända har Utskottet icke lyckats i sitt förslag; men detta har ej heller varit så lätt till följd af de många olika, med hvarandra kämpande opinionerna och de stora svårigheter, som ställt sig i vägen för frågans lösning. Må man därför ej döma Utskottet allit för hårdt; viljan åtminstone har sannerligen varit god, om den också ej alltid motsvarats af förmågan.

Jag skall icke längre upptaga tiden; ty jag väntar att framdeles under diskussionen få höra talare, hvilkas yttranden mera än den siste ärade talarens på stockholmsbänken torde böra vederläggas och vill då reservera mig någon del af Kammarens tid och uppmärksamhet för bemötande af hvad de kunna haft att anföra. För närvarande deremot anser jag mig icke behöfva vara vidlyftig, utan vill med anledning af den näst föregående talarens yttrande i öfrigt endast säga ett par ord.

Den ärade talaren klandrade Utskottet för dess förslag om införande af lottning och han uttryckte en viss fasa och afsky därför.

Ang. landförsvarets ordnande.
(Forts.)

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

Men samma farhågor gjorde sig gällande äfven inom Utskottet, ty det går ej så lätt att uttala det ödesdigra ordet lottning. Dock vill jag göra den ärade talaren uppmärksam derpå, att i Kongl. Maj:ts proposition förekommer ordet lottning taget i lika stor utsträckning och i ännu förfärligare form, än i Utskottets förslag. Måhända är skillnaden i föreslagna dagtalet för tienstgöring icke så stor emellan Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag, men i det förra förslaget förekommer lottning i dess mest omfattande och farligaste form, eller att hvarje värnepliktig individ skall vid utskriftningsförrättningens början draga ett nummer till bestämmande af ordningen emellan de värnepliktige och att för den, som är frånvarande från förrättningen, nummern drages af någon bland utskriftningsnämndens ledamöter, hvarjente genom denna lottdragning i vissa fall skall afgöras på hvilket vapen den värnepliktige skall indelas. En dylik lottning kan leda till underslef och mannarnän, samt förefaller mig åtminstone mycket mera motbjudande än den lottning Utskottet föreslagit, ty denna senare lottning är ändå ett riktigt lotteri, enär den gäller endast den person, som drager lotten och ingen sedan kan ändra det utslag, ödet en gång gifvit. Då det deremot, som sagdt, enligt Kongl. Maj:ts förslag kan inträffa, att lottningen får afgöra till hvilket vapen den värnepliktige skall höra, så skulle det kunna hända, att den, som sålunda komme att tillhöra kavalleriet, skulle — huru stort nöje detta enligt föregående talarens åsigt än medförer — anse sig hafva dragit ett olyckligt nummer; ty, jag vågar säga det, mången och i synnerhet den, som ej förut förvärvat någon vana i ridkonsten, skulle finna sig olycklig på hästryggen, samt beklaga det han någonsin kommit på densamma.

Vidare är en annan olägenhet förknippad med den i den Kongl. propositionen föreslagna lottning, bestående deri, att eliterne, d. v. s. befälsämnen jemväl skola efter lottning utses. Ett sådant sätt att utse befäl, hvarigenom lotten kan träffa den i det afseendet olämplige, lika väl som den skicklige, anser jag vara oanvändbart.

Beträffande vidare samme ärade talares klander, att det resultat, hvartill Utskottet kommit, icke svarade mot Utskottets motivering — deri Utskottet uttalat sin önskan att erhålla ett starkt försvar — så hafva vi, fastän en dylik önskan delas af oss litet hvar, inom Utskottet ej kunnat gå så långt, som vi önskat, enär vi måst taga hänsyn till andra personers uttalade åsichter och förhoppningar så väl här som i hemorten.

Angående slutligen det antal manskap, som enligt Utskottets förslag skulle komma att uppställas, så blifver detta i jemförelse med den styrka, vår nuvarande armé kan uppvisa, mera betryggande. Dervid torde dock böra erinras, att Herr Grefve Björnstjerna gjorde vår nuvarande armé mindre än den verkligen är. Vi hafva nemligen omkring 28,000 man, bestående af gemenskap och volontärer, d. v. s. manskap i linien; men skulle vi, såsom Herr Grefve Björnstjerna uppgaf, icke kunna möta fienden med större antal än 12,000 à 13,000 man, så kan jag ej förstå, hvartill den återstående styrkan skulle användas, ty manskapet skall väl icke sysselsätta sig med att in-

excercera beväringen, då ju detta arbete åligger underbefälet och en del af öfverbefälet.

Jag tror att vårt försvar, fotadt på de af Utskottet föreslagna grunder, skall efter icke så många år kunna lemna 48,000 man. Det är vidare uppenbart, att det manskap, som öfvats endast ett år, skulle, om krig inträffar, tillhöra landtvärnet och landstormen samt först i andra hand användas i kriget. Enligt de tvänne generalledamöternas inom Utskottet påstående är 90 dagars öfningstid icke obetydlig, utan kan fastmera åstadkomma ganska aktningssjudande resultat. Om således vid inträffande krig detta sålunda öfvade manskap drages in i depöterna för att der vinna vidare utbildning, skulle detsamma komma att bilda ganska goda ersättningstrupper. Och jag tror, att man för att blifva rustad för ett krig måste tänka ej blott på dem, som först skola utrycka, utan äfven på reserven, hvilken, enligt Utskottets nu föreliggande förslag kommer att blifva ganska användbar.

Må vara att 90 dagars öfning är för en kavallerist temligen litet, enär han under denna tids öfning icke binner utbilda sig tillräckligt. Men jag undrar, om den öfning af 17 månader, som Kongl. Maj:t föreslagit för en kavallerist, är tillräcklig; efter nämnda tid slipper den värnpligtige från all öfning och glömmar snart under andra sysselsättningar, såsom murare, stenhuggare, timmerman o. s. v., hvad han under kasernlivet inhemtat i afseende å ridkonsten. Jag påstår, att kavalleriet, enligt Kongl. Maj:ts förslag, ovilkorligen blir för svagt; och det medgafs äfven af de tvänne generalerna inom Utskottet, att detta var en lucka i det Kongl. förslaget, hvilken borde fyllas genom kadersoldater i de speciela vapnen. Kavalleriet bör nemligen, enligt min tanke, hafva större tjenstbarhet än något annat vapen, och därför tror jag icke, att det går an att hafva ett kavalleri, som består af dels mer öfvade och dels sådana, som inom kort glömma bort det lilla det lärt. Jag finner alltså, att det Kongl. förslaget med alla de stora förtjenster det eger dock lika litet som hvarje annat menniskoverk är ofelbart.

☞ Då nu emellertid icke några speciela anmärkningar blifvit gjorda mot Utskottets förslag och då Utskottet icke ämnat uppgöra något fullständigt förslag till värnpligtslag, utan endast fattat sin uppgift så, att Utskottet bort föreslå de allmänna grunder, hvarpå vårt försvar bör byggas, samt då Utskottet ansett sig lyckligt, om det förmått föreslå sådana grunder, att Riksdagen kan derom enas att hos Kongl. Maj:t anhålla om ett nytt förslag till härordning, bygd på dessa grunder, så får jag, för min del, säga, att jag tror, att dels de grunder, som Utskottet föreslagit, dels ock de från Utskottets förslag i vissa delar afvikande grunder, som finnas uppställda i den af mig och Herr Key med flera afgifna reservationer äro sådana, att de vid närmare betraktande skola befinnas vara icke så alldeles förkastliga. Dessa grunder skulle, om de antoges, innebära den fördelen, att vi omsider en gång komme att, så att säga, börja på den rätta bogen, d. v. s. erkänna den allmänna värnpligtens princip, hvarefter vi un-

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

der tillämpningstiden efter hand och småningom kunde vidtaga hvarje-
handa nödiga förändringar till något bättre och fullständigare försvars-
system. Om vi deremot å ena sidan envist fasthålla vid det Kongl.
förslaget såsom det absolut bästa och å andra sidan förklara, att vi
ingenting vilja göra, så komma vi fortfarande att stå på samma punkt
och komma ej ett steg närmare det af alla eftersträfvade målet, en
bättre härordning än den närvarande. Vi böra komma ihåg, att en
armé-organisation hvarken hos oss eller annorstädes kan åstadkommas
förr, än efter en lång tids förlopp den gamla organisationen hunnit
så småningom försvinna och den nya vuxit upp och intagit den förras
plats. Jag tror, att under denna öfvergångstid hvad Utskottet och
nyssnämnde reservanter föreslagit icke skulle vara så alldeles för-
kastligt. Vi böra nemligen icke, såsom Konung Carl XI, tilltro oss
kunna åstadkomma en arméorganisation, som skall kunna ega bestånd
för everldliga tider. Något sådant anspråk hafva vi inom Utskottet
icke tillmätt oss, utan vi hafva trott att vi, så vidt möjligt är, böra
börja i den rätta riktningen och så medelst fortgå mot det föresatta
målet.

Då jag nu anser, att den af Herr Key m. fl. afgifna reservationen
går i den rätta riktningen, får jag för min del yrka bifall till den-
samma.

Herr Abr. Rundbäck: Sedan nu en prest och två generaler
hafva yttrat sig i frågan, torde det synas djerft af mig att uppträda;
men jag tror, att man äfven bör lyssna till en lekman's ord och höra
huru folket i bygderna talar samt hvilken uppfattning det har om
denna sak.

Vidkommande Utskottets förslag i första punkten af detta utlå-
tande, får jag tillkännagifva, att jag af fullaste hjerta instämmer i hvad
Utskottet der föreslagit. Redan för fyra år sedan förklarade jag på
detta rum, att värnpligtssystemet skulle i sin tillämpning kräfva så
stora offer af nationen, att folket icke skulle kunna eller vilja bära dem.
Jag är ock öfvertygad, att folket icke kan antaga nu föreliggande
Kongl. förslag, enligt hvilket, såsom vi veta, värnpligtssystemet skulle
kräfva en årlig kontant utgift af omkring 30 millioner kronor eller
till och med öfverstiga denna summa, om man nemligen till dessa ut-
gifter lägger anläggnings- och underhållskostnader för kaserner. I
nyss nämnda ordinarie utgiftspost är dock icke inberäknad kostnaden
för cirka 10 millioner dagsverken, som till följd af denna organisation
årligen gå förlorade. Lägges nu till den ordinarie budgeten kostnaden
för dessa dagsverken, och tillika de extra ordinarie anslagen, hvilka
sannolikt stiga till icke mindre än en tredjedel af de kontanta utgif-
terna, d. v. s., 10 millioner kronor, så få vi tillsammans en årlig kost-
nad af 40 millioner kronor, oberäknadt dagsverkenas värde. Detta ut-
gör under loppet af 10 år den lilla nätta summan af 400 millioner
och 100 millioner dagsverken och på en mansålder naturligtvis ännu
mångdubbelt mer. Ett sådant försvar skulle fullständigt ruinera oss
och tillintetgöra vårt lands fredliga utveckling. Vi skulle med ett ord
på detta sätt alldeles försvara ihjel oss. Herrarne ha kanske hört

talas om en man som hängde sig af fruktan att dö af kolera. Jag är viss om, att, om vi antog ett sådant system, som detta, vi skulle göra som den mannen; vi skulle gå en säker död till mötes af fruktan för en osäker.

Men det är icke blott därför att bördorna skulle blifva så stora och, efter min uppfattning, alldeles outhärdliga för landet, som jag uppträder emot Kongl. Maj:ts förslag, utan äfven och ännu mera därför att jag anser, det fördelningen af dessa bördor skulle, om samma förslag antoges, blifva i högsta grad oriktig och orättvis. Hittills har den hufvudsakliga delen af bördorna för vårt försvar legat å den besutna klassen i landet, och försvarets nu ifrågasatta förändring och ombildning har sin hufvudsakliga anledning i de klagomål, som nämnda klass höjt öfver denna förmenta orättvisa. Nu vilja vi deremot vråka största delen af bördan äfven på de fattigare klasserna, hvilka stå under det politiska strecket. Dessa klasser utgöra öfver 80 procent af landets hela folkmängd; och de skulle då komma att bära öfver fyra femtedelar af hela försvarsbördan. Att de skulle få utgöra denna del af dagsverken, är naturligtvis utom allt tvifvel; och då man vid fråga om, hvarifrån medel skulle tagas till bestridande af den ökade pekuniära kostnaden, försvaret skulle komma att kräfva, föreslagit höjande af bränvinsskatten och tullen, är det också der hufvudsakligen den fattigare klassen, som skulle få betala fiolerna. Mine Herrar, om de fattigare klasserna på detta sätt skola aflösa indelningsverket och betala köpeskillingen med sitt eget blod och sin egen kropp, skola de icke komma att fördraga det; och de skola sannernligen hafva skäl att vara missnöjda, då de icke blott hafva minst att försvara, utan tillika icke ens här få deltaga i beslutet derom. Att sålunda göra den fattigaste jemlik med den rikaste afseende på skyldigheten för landets försvar, skulle ovilkorligen hafva till följd, att jemlikheten äfven måste utsträckas till rättigheterna. Men äfven om vi medgifva dem politiska rättigheter i fullaste mått, hvilket jag anser nödvändigt böraske, om vi belasta dem med så tunga bördor som här äro ifrågasatta, så skulle vi ändock icke afväpna deras berättigade missnöje.

Jag vill fästa Herrarnes uppmärksamhet derpå, att ordnandet af försvaret har två anledningar, nemligen att åstadkomma ett kraftigt försvar, och att utjemna bördorna för detsamma. De, hvilka hittills burit bördan, säga, att de skulle vinna på bytet, om allmän värnepligt infördes. Åtminstone sade man så år 1871. Men de fattigare klasserna, hvad skulle de i sådant fall få i vederlag? Den rike egendomsherren, som nu måste sätta upp flere soldater, skulle ju då få slippa dessa och draga in torpen; han skulle uppenbart göra en vinst på affären. Men hvem skulle få betala honom denna vinst? Jo, hans underhafvande. Deras söner skulle få tjena i årtal för att bereda honom denna vinst!! Sådane betraktelser och jembörelser, som jag nu gjort, skola utan tvifvel anställas af dem, som vederbör, och jag tror för visso, att, om vi på detta sätt kasta den tyngsta bördan öfver på de fattigare klasserna, som endast hafva sina arbetskrafter och sin arbetstid att tillgå, om vi sålunda under årtal taga dessa i anspråk, vår lugna, välsinnade och lojala arbetarebefolkning skall blifva en

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

*Ang. landt-
försvarets
örånande.
(Forts.)*

fiendtlig makt, och att vi skola skapa en inre fiende, då vi vilja åstadkomma ett försvar mot en yttre. Inom de länder, som äro välsignade med värnepligtssystem, och särdeles inom det i militärers ögon förlofvade landet Preussen finnes redan millioner armar, som hellre skulle vilja rikta sina vapen mot samhället än mot dettas yttre fiender, och fruktansvärdt hafva, såsom vi veta, anhängarne till dessa samhällsupplösande läror der tillväxt under senare åren, i samma mån som Preussens värnepligtssystem allt hårdare tryckt de arbetande klasserna under krigen. Jag ber derföre, att vi så länge som möjligt må få blifva förskonade från ett sådant system, som i detta land blifvit genomfördt, helst jag är öfvertygad om, att vi äfven med ett annat system skulle kunna vinna det mål vi önska.

Här har från motsatta sidan af salen talats mycket, och mycket har äfven skrifvits om förträffligheten af detta moderna militärväsen. Jag kan olyckligtvis icke, med de känslor, den öfvertygelse och uppfattning, jag hyser, dela denna dyrkan för det moderna militärväsendet, som kallar hela den manliga befolkningen under vapen, som förvandlat hela Europas fastland till en kasern, som småningom synes komma att förvandlas till ett fattighus. Man ser, huru man i de olika länderna vidtager mer eller mindre otillräckliga åtgärder för folkens intellektuella och moraliska uppfostran, för deras utveckling i arbets- och yrkesskicklighet, huru man mer eller mindre njugett sparar, då det är fråga om att understödja konster, vetenskaper och öfverhufvud människans utveckling i andligt hänseende; men samtidigt kallar man in hvarje vuxen man för att lära krigets blodiga yrke, för att öfva sig i konsten att slå ihjel sin nästa, liksom om detta vore mensklighetens högsta ändamål. Man ser huru milliarder användas för detta ändamål utan den ringaste betänklighet, dessa milliarder, som dock äro frukten af folkets svett och arbete; man ser huru folken sucka, huru budgeterna svigta, huru arbetet tynar under välsignelserna af denna "beväpnade fred"; men ändock skola alla vara med derom och de folk, som ännu ej hunnit tillegna sig detta system, skynda allt hvad skyndas kan för att komma på samma punkt som de andra, att få blifva delaktiga af denna välsignelse! Jag önskar likväl, att vi må dröja dermed så länge som möjligt. Man talar om, att det är så skönt att se "ett folk i vapen". Skönare måtte det väl då vara att se hela menskligheten i vapen. Ty dithän har det kommit. Från Medelhafvet till Hvita hafvet, från Kaukasus till Atlanten, öfverallt skall hvarje man gå med vapen i hand. Vidare säger man: det bildar så mycket detta system, det är en folkhögskola i stort, det uppfostrar medborgarne till — ja, till allt möjligt godt! Men man tänker icke på att, då man rifver lös hela den yngre manliga befolkningen från hemmet och familjelifvet och från alla de ljufva band hvarmed den är fästad vid sin omgivning, då man rycker den lös från deras enkla seder och vanor, hvori de uppväxt under föräldrars, anhörigas och bekantas ögon, då man afbryter deras studier, deras arbete, deras lära och framtidsplaner för att under årtal vräka dem in i kasernerna, så rycker man upp dem liksom unga träd från den jordmån, hvori de slagit rot, för att flytta dem till en annan helt visst mindre passande jordmån. Är

detta ett sätt att göra denna ungdom bättre, ädlare, känsligare, gudfruktigare? Icke tror jag det, åtminstone. Derigenom kan man väl ge den en god "dressyr" till själ och kropp, men någon sann själsförädling vinner den sannolikt icke på detta sätt.

Detta allt har varit för mig fullkomligt afgörande under alla skiften af denna frågas utveckling, att aldrig med min röst beträda den mening som yrkar, att vårt försvar skall helt och hållet byggas på värnepligtens grund. Jag vet att många skäl kunna anföras till försvar för detta system, men jag ber Herrarne respektera äfven den motsatta öfvertygelsen. Jag skulle dock icke tvekat att åtminstone hafva tigit vid afgörandet af denna fråga, om jag varit öfvertygad, att vårt land behöfde dessa stora härskaror af 107,000 man alltid färdiga, 30,000 man reservtrupper i depoten, jemte 300 kanoner med anspann och manskap m. m. Trodde jag detta nödvändigt behöfvas för oss, då vore ingen annan råd än att underkasta sig nödtvånget. Men jag håller före att vi med vårt insulära läge och då vi lyckligtvis icke längre hafva en enda by på andra sidan Östersjön att försvara, då vi sedan länge dragit oss tillbaka inom våra naturliga gränser och från alla tankar på en stormaktställning, då vi sålunda ligga ur vägen för våra stora grannar och icke hafva någonting obytt med dem, och då vi föra en icke-inblandningspolitik i Europas angelägenheter, att vi, säger jag, under sådana förhållanden, väl behöfva ett försvar, men att faran likväl icke är så stor som somliga förmena. Jag fruktar intet stort anfallskrig med öfverväldigande härmassor, derpå tror jag ej, men om vi vilja skydda vår neutralitet och skaffa respekt för vår flagga, då måste vi utan tvifvel hafva ett försvar och ett *godt* försvar. Jag hör således ingalunda till dem, som icke vilja hafva något försvar alls, men jag anser att vi kunna nöja oss med ett *mindre* än Kongl. Maj:t föreslagit, och jag tror att, om vi skaffa oss ett försvar som är större än våra krafter medgifva, om vi "skjuta ut fötterna längre än fällen räcker" så hafva vi ett dåligt försvar. Ännu en gång vill jag till undvikande af missförstånd säga att vi behöfva ett försvar, hvarmed vi kunna skydda vår neutralitet, men ännu en gång säger jag också, att jag tror det vi icke behöfva ett så stort, ett så ruinerande försvar som det Kongl. förslaget innehåller.

Jag öfvergår nu till andra punkten i Utskottets förslag. Dervid får jag säga, att hvad som här föreslagits förefaller mig som ett utlagdt barn, som ingen vill kännas vid, och jag förmodar att Kamraren icke har synnerligt intresse att adoptera detta foster, som dess naturliga vårdare öfvergifvit. Jag skulle därför icke anse nödigt att kritisera detsamma, allra helst, som jag i likhet med siste talaren erkänner att Utskottets uppgift varit mycket svår. Jag vill följaktligen icke rikta något klander emot Utskottet; det har otvifvelaktigt gjort sitt bästa för frågans lösning, om det också icke rätt väl lyckats dermed. Och lyckats har det visserligen icke. Ty om äfven intet annat vore att mot dess förslag anmärka, finnes dock deri en punkt, som ensamt för sig innebär dödsdomen deröfver.

Jag skulle icke heller yttra mig öfver denna punkt, om jag icke ansåge att, då en stygg och ful tanke såsom ett ormahufvud upp-

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

träder i officiel form man bör protestera mot densamma, och med sin hæl trampa sönder detta hufvud, så att dess gift icke måtte spridas. Denna tanke är lottningen, tvångsutskrifningen eller öfverlemnandet — åt slumpens nyck att bestämma hvilket lefnadsyrke våra barn skola välja. Det första man kan fordra af ett sådant förslag, som är i fråga, och hvilket ålägger nationen, så oerhörda bördor, det är: att få veta hvare dessa bördor för mig och de mina bestå. Vet jag det, så kan jag rätta mig derefter. Jag kan derföre för min del omöjligen gilla denna tvångsutskrifning, redan af den grund att det öfverlemnas åt slumpen att bestämma, hvilka skyldigheter den ena eller andra skall hafva. I, mine Herrar, klagen — och I klagen med fog i visst hänseende — öfver de bördor, I hittills burit, derför att dessa äro så ojemnt fördelade, men jag frågar eder, skolen I icke komma att klaga än mera öfver ojemnheten i denna lottning, som, med våldförande af den personliga friheten, pålägger den ene mångdubbelt drygare offer än den andre. I Utskottets motivering benämnas nationens motvilja mot lottningen för en fördom. Jag deremot ser deri ett vackert uttryck af folkets rättskänsla, af dess aktning för människans rätt och frihet. Och jag hoppas, att vår nation aldrig måtte blifva så fördomsfri, att hon vill det tvångsutskrifning till krigstjänst skall komma i fråga, att hon vill underordna den fria viljan under slumpen, och missaktar den personliga friheten derhän, att den ingenting skall betyda vid valet af lefnadsyrke. Åtskilligt har blifvit anfördt till förmån eller försvar för lottningen, men jag skall icke för bemötande deraf taga Kammarrens tid mera i anspråk. Blott det vill jag tillägga i afseende å lottningen, att jag väl kan förstå orsaken, hvarför den skulle komma till stånd. Denna orsak är att bespara staten några utgifter. Vill man blott betala folket väl, så skulle aldrig lottning behöfva komma i fråga, men nu skola för staten sparas in några riksdaler och detta skall folket umgälla med sin kropp. Sådant finner jag i högsta grad vidrigt, och står jag i detta afseende på de sista tre reservanternes ståndpunkt och anser, att det är bättre att betala penningar, än att införa lottningen. Nu har jag uttalat mig mot Kongl. Maj:ts förslag likasom mot Utskottets, och jag tror att Kammarren kommer att göra detsamma. Jag tror också, att det icke förefinnes stora utsigter till att någon större enighet skall vinnas för någon af de särskilda meningar, som i form af reservationer blifvit framställda. Jag har frågat i dag och jag har frågat i går, hvilken tanke hystes i fråga om det beslut, som i försvarsfrågan kunde komma att fattas. Ingen visste hvad han skulle tänka, och så här dags på dagen befinna vi oss ännu på den ståndpunkt att vi icke veta, huru frågan skall komma att afgöras. Då situationen är sådan, må det äfven ursäktas mig, att jag tillåter mig framställa ett förslag till lösning af den föreliggande frågan. Här komma nog flera sådana att framläggas, men det skadar icke att landets alla opinioner blifva uttalade, och den opinion, för hvilken jag gör mig till målsman, har rätt många anhängare i landet, om ock måhända lika obetydliga som jag, och jag tror att, då man får den äran att dela bördorna, man äfven har rätt att få sina åsigter hörda

I Utskottets förslag, så väl som i reservanternes, finnes en tanke uttalad, till hvilken jag förknippat mitt förslag, den nemligen, att Utskottet icke gått in på den rena värnpligten, utan uppgifvit den tanke, som 1871 års urtima Riksdag i detta afseende uttalat, och gått tillbaka till de åsigt, 1867 års Riksdag framställt i afseende å vårt försvar, eller *att detta bör grundas på stam och beväring*. Visserligen har Utskottet sorgfälligt sökt undvika dessa uttryck för att icke visa reträtten från den ståndpunkt flere af dessa ledamöter förut intagit; men hvar och en kan lätteligen finna, att de af Utskottet föreslagna värnpligtige med 90 dagars öfning äro detsamma som *beväringen* med litet mera utsträckt öfningstid, och de öfriga, som äro underkastade längre öfning och därför erhålla betalning, äro *stammen*, och ingenting annat. Vi hafva således redan gått ett steg tillbaka och, såsom jag tror, i god riktning. Jag tror nemligen, att vi böra och kunna, i likhet med hvad Kongl. Maj:t 1871 föreslagit, bygga vårt försvar på en stamtrupp, till hvilken beväringen sluter sig, icke såsom en del af den egentliga armén utan såsom en rekrytbildad reserv dertill. Här finnas två länder i verlden, som hafva sitt försvarssystem grundadt icke på värnpligten, utan på stamtrupper eller värfvade arméer, nemligen England och Amerika. Och hvarföre hafva de det? Jo! derföre, att de icke bo på Europas fastland, utan äro genom hafven skilda från detta röfvarnäste; derföre kunna de icke behöfva ställa upp stora folkarméer, eller hafva, som man säger, folket beväpnadt intill länderna. På samma sätt kunna äfven vi göra. Kan England med sin oerhördt stora befolkning och med sina ofantligt utsträckta besittningar än i denna stund nöja sig med en armé, som icke är stort större, än hvad det Kongl. förslaget innehåller, då anser jag att vi, med vårt afskilda läge, kunna nöja oss med mindre.

Jag skall nu öfvergå till det förslag, jag ämnar framställa. Jag skall först läsa upp det i sin helhet och derefter gå igenom detsamma i detalj och motivera detsamma i hvarje punkt. Jag har visserligen icke stor utsigt att få förslaget antaget vid denna riksdag, men i detta fall delar det antagligen samma öde som nästan alla andra förslag, som blifvit eller blifva framställda. Jag föreslår:

Att Riksdagen må i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t måtte låta uppgöra och till Riksdagen aflemna nytt förslag till härordning, bygdt på hufvudsakligen följande grunder:

1:o) att beväringens öfningstid utsträcker till 90 dagar, fördelade på tre år;

2:o) att utöfver den nu varande värfvade arméen, som bibehålles, en *stamtrupp* i stället för den indelta arméen, till ungefärligen samma styrka som denna eger, upprättas med sådan utsträckning till tjenstetid och öfningar, att den blifver fullt tjenstduglig, och med sådan aflöning, att den kan hållas fulltalig med manskap, som frivilligt egnar sig åt det militära yrket;

3:o) att denna stamtrupp i likhet med den indelta arméen förläggas på landsbygden;

4:o) att underhållet af denna stamtrupp må i främsta rummet

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

åligga alla, som erlägga skatt till staten efter andra artikeln bevillningsförfordningen, sålunda:

a) att de nu varande rotarne tillhandahålla soldaten torp och bostad, der torp finnes, eller deremot svarande godtgörelse i penningar, der torp icke finnes, och att de i öfrigt må vara befriade från alla andra utgifter och onera till soldaten af hvad namn och beskaffenhet de vara må;

b) att innehafvare af oroterad jord äfvensom alla andra, hvilka erlägga skatt till staten efter andra artikeln bevillningsförfordningen, må efter billiga grunder betala vakans-afgift;

c) att hvarje rusthåll tillika må vara skyldigt att hålla häst för rytteriets behof, mot åtnjutande af ett lämpligt kontant bidrag af statsmedel, sedan augmentsrëntorna upphäfts;

5:o) att hvad utöfver nu nämnda tillgångar erfordras för stamtruppens underhåll tillskjutes af statsmedel.

Såsom Herrarne funno, är genom första punkten i detta förslag öfningstiden för beväringen utsträckt till 90 dagar, och i detta afseende delar jag fullkomligt den åsigt, som Utskottet uttalat och till hvilken jag tror landet alltmer börjat sluta sig. Vidare antager jag, att en stamtrupp skulle finnas, men i stället för att såsom Utskottet och reservanterne gjort, gå verlden rundt om för att finna ett mönster för den blifvande krigshären, har jag sökt detta mönster helt nära. Det har gått med Utskottet, som det gick med den man, som for verlden ikring för att finna sin lycka; han fann densamma först på hemmets tröskel. Så hoppas äfven jag göra, när jag söker mönstret för den blifvande stammen uti vår indelta armé. Vi kunna icke få behålla den sådan den nu är, ty den är lifdömd, men vi kunna taga mönstret från densamma. Denna stamtrupp skulle, likasom den nuvarande, förläggas på landet och erhålla sin bostad i de befintliga soldattorpen, der sådana finnas, och i öfrigt aflönas kontant. Man vinner derigenom den fördel, att soldaten blir boende ibland folket och kan få bilda familj samt egna sig åt produktivt arbete under den tid, krigstjensten icke tager honom i anspråk. I denna stamtrupp, hvars tjenstetid och öfningar skulle utsträckas så långt, som vore nödvändigt för att göra soldaten fullt tjenstbar, skulle soldaten icke tjena så länge som uti indelta arméen men icke heller så kort, som de nu framlagda förslagen stadga. Soldaten skulle, som jag tänker mig saken, tjena från omkring 21—23:dje lefnadsåret till närmare slutet af 30:talet. Öfningarne borde ordnas så, att de kunde gifva soldaten den bästa möjliga krigsbildning med minsta tidsförlust. Dessa soldater skulle aflönas icke blott med torpen utan äfven med kontant aflöning så anständigt, att man kunde slippa att behöfva använda lottning.

Nu har man klagat så mycket öfver, att blott en viss klass af samhället underhåller den hittills varande stamtruppen. Derföre har jag föreslagit att kostnaden för stamtruppens underhåll skulle fördelas på dem, som skatta för inkomst efter andra artikeln bevillningsförfordningen, till följd hvaraf de fattiga blifva från afgift dertill förskonade. Men om vi antaga allmän värnpligt eller lottningssystemet,

så lägger man större bördor på den fattigare delen af nationen än på de öfriga klasserna tillsammans. Mitt förslag till stammens aflöning skall äfven blifva det billigaste för rote- och rusthållarne. De få utgöra sin anpart af kostnaden för stamtruppen emot det, att de afstå från torpjorden, hvilken af ålder varit afsöndrad från hemmanen, så att man knappt vetat att den tillhört roten, hvadan torpets afstående icke skall kännas tungt. Det blir äfven billigast för staten, ty staten får disponera öfver torpen och den deremot svarande penningeersättningen af de rotar, som ej ha torp samt vakansafgifterna från de öfriga, och endast hvad som derefter brister i kostnaden, tager man af statsmedel; med ett ord: man bibehåller det nuvarande systemets fördelar, under det man blir af med de oägenheter, som följa med indelningsverket, på samma gång man borttager bristerna hos den indelta arméen.

Jag skall nu icke upptaga Kammarens tid längre; jag vill blott säga det, att mitt förslag kan blifva föremål för klander, och kanske skall mången tycka, att jag gått försyntheten något för nära, när jag, i den ställning jag befinner mig, dristat mig framställa ett förslag i en fråga af en sådan beskaffenhet som denna. Men hvad man ock må säga, så eger dock förslaget förtjensten af att vara ett välment försök att, så vidt jag förmår och på det enklaste sätt jag förstår, bidra till den viktiga frågans lösning. Jag anser, att hvar och en har rent af varit skyldig att icke släppa denna fråga utan att försöka att förskaffa densamma en värdig lösning, och det sätt dertill, jag framställt, har icke sin grund i oförsynthet utan i fosterlandskänsla, hvarför jag med största lugn underkastar mig den dom, mau öfver mig och förslaget kan fälla.

Häruti instämde Herrar *Englander*, *Per Nilsson* i Vittjerf, *Silfverstolpe* och *Kjellman*.

Herr Adlersparre: I denna viktiga fråga kan jag icke underlåta att yttra mina åsigter. Jag skall uttala dem oförbehållsamt. Först tillåter jag mig förklara, att jag för min del anser Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition och Utskottets betänkande såsom glädjande företeelser. Om än de förslag de innehålla icke i allt tillfredsställa värnpligtsprincipen och icke heller i militäriskt hänseende öfverensstämma med tidens fordringar, så hafva de dock fört oss ett stort steg framåt. Fördomarne äro brutna, och den allmänna värnpligten, som hittills varit missförstådd och bortvisad, har fått ett officiellt erkännande. Man kan nu hoppas, att det endast är en tidsfråga när vi skola få en härordning bygd på hela folkets likställighet inför pligten att försvara fäderneslandet, och att den olikhet, som vid utöfningen af denna pligt ej kan undvikas, icke erhåller annan prägel än en sträng och högsinnad rättvisa. Det kunde icke förväntas att ett så stort och fosterländskt mål, som införandet af allmän värnepligt, skulle uppnås i första anloppet; men vägen är nu öppnad och vi måste gå framåt.

Vi få icke glömma att krigföringen, liksom hvarje annat yrke, utvecklas och förändras. I våra grannstater har allmän värnepligt

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

*Ang. Lindt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

redan blifvit antagen. Der äro icke arméns led, såsom förr, uteslutande fyllda af den lägsta samhällsklassen. Skola vi kunna mäta oss med en fiende som till soldater upptar äfven de bildade klassernas söner, så måste också vi, om vi vilja betrygga vår sjelfständighet, antaga allmän värnpligt. Dermed vinnes icke blott en större utan ock en bättre armé, ty sådan är vår tids krigföring att äfven i härens lägsta grader är kunskap makt, och soldaten dugligare i den mån hans vetande och omdöme går utöfver den vanliga kaserninstruktionen.

Det vore dock en alltför trång uppfattning af denna fråga, att uppskatta henne ensamt från militärisk synpunkt. Den allmänna värnpligten, rätt ordnad, är äfven i socialt hänseende af en genomgripande betydelse. Ett folks anda och skaplynne kunna ej undgå att taga en högre lyftning när fäderneslandets försvar blir allas skyldighet, när det icke längre är ensamt den fattige, som, i vederlag för en ringa penning eller nyttjanderätten af ett torp, ställes i ledet, och när, å andra sidan, lagen bjuder de bättre lottade, de förmögne och besutne, att foga sig efter den allmänna rättskänslan och i handling visa, att de, som ega mest att förvara, framför andra skola bereda sig att kunna värna fäderneslandet. Pligtkänslan skall då växa med ökad kraft i en jordmån, som måhända alltför mycket varit odlad för sjelfviska intressen. Dertill kommer, hvad i dessa tider särskildt bör beaktas, att den inre ordningen, eganderätten och samhällets lugna och fortgående utveckling bättre betryggas när de, som något ega, i första hand ordnas till beväpnad trupp, än då, såsom nu sker, de hvilka intet ega, företrädesvis inöfvas i vapenföring och militärisk sammanhållning.

Hvad nu beträffar de föreliggande förslagen, hvilka jag ej kan betrakta annorlunda än som förarbeten till ett bättre, så uppskattar jag deras värde mindre efter det dagantal, som de föreslå för den allmänna krigsundervisningen, än efter de principer de för öfrigt göra gällande. Nya bördor måste varsamt påläggas, och för öfrigt har jag den tillit till svenska folket och dess representanter, att om en värnpligtslag antoges med en öfningstid, som visade sig otillräcklig, så skulle deras sunda förnuft snart uttaga sin rätt, och en ökad öfningstid medgifvas. Mera betänkligt vore det om värnpligtslagen, eller delar af densamma, fotades på en grund som icke godkändes af det allmänna rättsmedvetandet, och ifrån början väckte misstro och ovilja. Från denna synpunkt sedt, hafva de här framlagda förslagen, enligt mitt förmenande, ett gemensamt fel. De kränka den rena värnpligtsprincipen genom att uppblanda den med lottning och värfning. Kongl. Maj:ts förslag lemna derjemte, så vidt jag förstår, alltför mycket utrymme för godtycket. Till stöd för denna sistnämnda anmärkning anser jag mig blott behöfva hänvisa till §§ 20, 23 och 28 i det Kongl. förslaget.

Deremot tillåter jag mig yttra några ord om den föreslagna lottningen. Det är sant, en fördelning till olika utbildningstid måste ega rum, enär statens tillgångar och andra viktiga intressen svårligen medgifva att alla värnpligtige erhålla tillräcklig soldatbildning. Följaktligen måste en del af de värnpligtige uttagas och tilldelas den större skicklighet

som fordras för en stam till de öfrigas stöd och ledning. Denna fördelning, hvarigenom värnpligten blir en olika börda, tyngre för den ene än för den andre, borde dock så ordnas, att den ej blott i militäriskt hänseende medför ett så vidt möjligt godt resultat, utan ock att den tillfredställer rättvisans fordringar. Men ingendera delen vinnes medelst lottning eller värfning.

Lottningen är icke ett rättvisans utan ett den blinda slumpens verktyg, och såsom sådant förhatligt. Utskottet har ej rätt då det säger att lottningen har häfd för sig i vårt land. Lottningen har häfden emot sig. Endast en enda gång, år 1811, har man försökt tillämpa lottningen, men det försöket framkallade ett allvarligt uppror. Lika orätt är det påståendet, att lottningen icke stör likställigheten i värnpligten. Visserligen innebär lottningen den formela likställigheten, att hvarje värnpliktig måste draga sin lott; men den principiella likställigheten inför pligten att försvara fäderneslandet, den tillintetgöres, utan att ersättas af någon annan rättsgrund. Genom lottningen framkallas den orättvisan, att de värnpligtige, som framför andra borde bereda sig till fäderneslandets försvar, kunna gynnas af slumpen och fritagas från den längre öfningen, då deremot just de, som till lindring vore mest berättigade, kunna draga utskrifningslotten. Också säger en militärisck skriftställare, som sitter här ibland oss, följande märkliga ord, om jag minns dem rätt: "att uttaga stamsoldaten medelst lottning strider så hårdt mot det ädlaste i svenska lynnet, att det icke kan anses rådligt att dermed göra något försök."

Äfven från militärisck synpunkt är den föreslagna lottningen förkastlig. De utlottade, som skola danas till arméns stam, eliter och underbefäl, böra ju företrädesvis vara sådana värnpligtige som ega någon bildning, odladt förstånd och omdömesförmåga; men hvem vet hvad lottningen ger! Måhända erhöles, genom detta vädjande till slumpen, de minst lämpliga, de råaste och för ett ökad kunskapsmått minst mottagliga. Ett sådant missförhållande ligger alltid inom lottningens område.

Hvad värfning är, det veta vi alla, och hur beskaffad de värnpligtiges stam skulle blifva, om den medelst värfning bildades, det är lätt att förutse. En förändrad benämning hjälper här till intet, ett utbyte af ordet värfvad mot "frivillig," i verkligheten blefve det sak samma. Om man med lottningen äfventyrade att få en allt annat än lämplig stam för värnpligtige, så kunde man vara näst intill viss på, att så skulle blifva fallet, om man gjorde stamsoldattjensten till en marknadsvara köpt för en "handpenning" och "lega." Det är föga sannolikt, att någon man med intelligens och odlade seder låter värfva sig för 50 öre om dagen, oberäknadt föda och kläder, utan blefve det helt ohälsamt, som nu, att handpenningen företrädesvis lockade för arbete ohälsade dagakarlar och deras likar, hvilka sålunda skulle blifva värnpligtarméns eliter och underbefälsämnen. Om de än kunde tilldelas den instruktion som fordras för ett underbefäl, fattades dem dock de moraliska egenskaper som äro nödvändiga för att kunna befalla och göra sig åttlydd. Att taga sådana elementer till stam och ledare för de värnpligtige, hvilka nu, sedan friköpningen upphört, utgå

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

från alla samhällsklasser, det vore att spännen kärran för hästen, att begagna de sämsta materialerna der de bästa borde användas, och att återfalla i den gamla synden att med guld friköpa sig från den högsta af alla medborgerliga pligter, den att dugliggöra sig till fäderneslandets försvar. Värnpligtsinstitutionen skulle, i stället för att stå främst i vår härordning, blifva hvad beväringen är nu, en underordnad, föga aktad reserv, måhända i allo förfelad. Dessutom är det fara för att detta storartade värfnings- eller, som man nu vill kalla det, frivilighets-system, blefve likt det hus, som bygges på så lös grund, att det aldrig kunde fullbordas. Oaktadt nu gällande icke obetydliga värfningspenningar och årslöner, hafva våra värfvade regementen ytterst svårt att fylla sina vakanser. Huru skulle det gå om den värfvade armén fördubblades.

När då, enligt mitt förmenande, både lottning och värfning i flera hänseenden äro förkastliga, hvad bör göras? Icke vore det rådligt, att öfverlemna åt någon auktoritet att efter godtycke bestämma hvilka värnpligtige, som skola uttagas till stam och underkastas den längre öfningstiden. En sådan makt blefve icke länge hållbar. När alltså en fördelning till olika utbildningstid *måste* ega rum, och en stam *måste* bildas, men hvarken den blinda slumpen, värfningspenningen eller godtycket dervid böra tagas till skiljedomare, så vet jag för min del ingen annan väg till detta mål, än att sammanställa värnpligtslagen med våra politiska institutioner och bygga den på den principen att rättigheter och skyldigheter motsvara hvarandra. Dermed menar jag, att de värnepligtige, som tillhöra den samhällsklass, hvilken står öfver det så kallade politiska strecket och följaktligen är i det materiella välbefinnande, att den utöfvar politisk rösträtt, desse värnepligtige skola åläggas den längre öfningstid, som fordras för deras utbildning till stam och underbefäl, hvaremot öfrige värnepligtige, som tillhöra den fattigaste samhällsklassen, hvilken icke eger några politiska rättigheter medgifvas den kortare öfningstiden. Hvad ligger närmare till hands, än att de, som äro jemförelsevis välburna och åtnjuta rättigheter, hvilka icke tillerkännas den stora massan af folket, i erkänsla för dessa förmåner, ställa sig främst vid utöfningen af den fosterländska pligten att dugliggöra sig för fäderneslandets försvar och den inre ordningens upprätthållande. Fosterlandskärlek finnes hos alla, men bör väl visa sig starkast hos dem, som hafva mest att förlora vid brandskatt, sköfling och anarki. Å andra sidan är det ju också rättvist och billigt, att den fattige, som har svårast att bära nya bördor, erhåller den lindring värnpligtslagen kan medgifva. Härigenom blefve också den ökade utbildningstiden ej blott en militärisk, utan ock en medborgerlig utmärkelse.

Derjemte kan det icke nog betonas, att, när de bättre lottade klassernas söner blefve sjelfskrifna till den längre öfningstiden, erhöles värnpligtsarmén bättre eliter och en lämpligare stam till stöd och ledning, än hvad som kan påräknas medelst värfning och lottning. Blefve denna sjelfskrifna stam till antalet otillräcklig, då, men först då må värfning, såsom ett oundvikligt ondt, tillgripas. För infanteriet blefve den dock tillräcklig, och hvad specialvapnen angår, så blir det

väl hos oss under alla förhållanden nödvändigt, att bilda dem *oberoende af värnpligtslagen*.

Till den militära fördelen kommer äfven den sociala, att, när de politiska rättigheterna medföra skyldigheten till längre tjänstetid vid värnpligtsarmén, skall yrkandet på dessa rättigheters utsträckning icke ske utan moget öfvervägande. Slutligen bör icke förbises, hvad redan blifvit antydt, hurusom det går en rörelse på djupet af det moderna samhället, hvilken allvarligt tillråder, att den fysiska styrkans synpunkt flyttas närmare det område, der bildningen och den sedliga ordningen hafva sina trognaste försvarare: och detta kan ske genom en rätt ordnad värnpligtslag.

Någon proposition grundad på hvad jag har haft äran yttra, skall jag nu icke begära. Jag har blott velat uttala den åsigten, att värnpligtslagen, om den skall erhålla styrka och fasthet, bör, så vidt möjligt är, ålägga skyldigheter motsvarande de medborgerliga rättigheterna och låta tyngsta bördan falla på dem, som bäst kunna bära den. För öfrigt vill jag endast tillägga, att jag, som sagdt, icke kan betrakta Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag, oaktadt de förtjenster de ega, annat än som förarbeten till ett bättre, hvarföre jag icke heller kan obetingadt gifva något af dem min röst.

Herr Jöns Pehrsson: Till en början får jag tillkännagifva, att jag hyser godt hopp i denna fråga, då åtminstone ganska många uppträdt emot en sak, som varit mig allra mest vidrig, nemligen lottningssystemet. På samma gång jag säger detta, får jag förklara, att jag skulle kunna vara med om ett förslag, som sträcker sig rätt långt, blott man får ett sådant, der allas rättigheter och skyldigheter gå lika långt. Huru långt man i detta hänseende bör gå, hör till den militäriska sidan af saken och derom kunna tankarne naturligtvis vara mycket delade. Jag upprepar ännu en gång, att jag hoppas, att det som kallas fördom mot lottningssystemets införande i vårt land, som från en sida uttalats, alltid måste blifva rådande, och skulle beklaga om denna ändrades till fördel för lottningen, det förhatligaste af allt.

Det sannaste och mest tilltalande yttrande, jag under min riksdagstid hört, har i dag uttalats af en min granne till venster; och jag skulle med nöje instämma uti hans förslags trenne första punkter, om detsamma hade någon utsigt till framgång, ty jag intager fortfarande samma ståndpunkt, som jag hittills innehaft, eller att vårt försvar icke bör utslutande fotas på allmänna värnpligten utan tillgång finnas på stam, befäl eller hvad man vill kalla det, som erfordras för den dagliga tjänstgöringen vid rikets fästningar och garnisonsorterna, hvaremot öfriga delen af arméen kunde erhålla sin utbildning i läger, hvarigenom man kunde undgå se de bedröfliga syner på hela vårt lands ungdom, som de värfvade regementena ofta erbjuda, ehuru jag villigt erkänner, att förhållandet i detta fall numera är betydligt bättre än förr. Dessa garnisons- och kasernsystem hafva visserligen så väl regeringen som en talare här i Kammaren prisat mycket och ansett dem såsom en slags folkhögskolor, men för min del tror jag att folket i allmänhet om dem skall säga: "för sådana folkhögskolor

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

bevare oss milde Herre Gud.“ Härmed säger jag dock ej, att den mening skulle vara rådande bland svenska folket, att det icke vill låta sina söner erhålla den militäriska undervisning, som är nödvändig för att kunna bidraga till sitt lands försvar, om de dertill skulle blifva uppkallade, men denna fråga är af rent militärisk natur, och jag saknar derföre förmåga att deruti yttra mig. Om man emellertid till en början nöjde sig med att biträda de åsigtter som de tre reservanterne i Utskottet Joh Andersson, Gunnar Erikson och Norén uttalade i sin vid Utskottet fogade reservation, skulle man åtminstone närma sig det åsyftade målet, och det torde vara öfverflödigt påminna derom, att det icke är länge sedan som hela vår armé stod på en betydligt lägre utvecklingsgrad, än man nu erbjuder för bevaringens öfvande. Det gamla slagordet, som så ofta höres, att vi icke hafva något försvar och ej mera än 12 å 13,000 man att sända emot fienden, håller icke streck, ty i så fall hade det varit oförlätligt af Regeringen och Riksdagen att, såsom skett under de sista 9 åren, offra omkring tvåhundra millioner kronor åt denna armé, och Regering och Riksdag hade då varit mogna att ställas under förmynderskap af en annan del af folket. Jag torde ej behöfva orda vidare i detta ämne; visserligen kunde några anmärkningar med fog göras emot en eller annan talare, som här uppträdt, men äfven detta torde vara öfverflödigt, då förmodligen hvar och en af Kammarrens ledamöter redan stadgat sitt omdöme i frågan. En omständighet är dock, som jag icke kunnat göra klar för mig, den nemligen, att man yttrat, det hvarken Utskottets eller de fyra eller de tre reservanternes i denna Kammarre uttalade åsigtter äro förtjenta af bifall. Dessa särskilda åsigtter synas mig i hufvudsak öfverensstämmande till principen om stam; skillnaden dem emellan är betydlig och består egentligen deri, att de tre sistnämnde reservanterne icke vilja veta af någon lottning. För min del vill jag emellertid förklara, att, om frågan kommer att afgöras genom votering, jag ämnar rösta antingen för antagande af dessa 3 reservanternes uttalade åsigtter eller ock för rent afslag å Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, kommande jag att i detta fall bestämma mig af den blifvande voteringspropositionens lydelse och kommer jag aldrig att biträda något förslag som möjliggör lottningens införande.

Man vill väl icke med allvar påstå, att vi genom antagande af de tre sista reservanternes förslag icke skulle få en starkare och mera öfvad här, än den vi nu hafva.

Hvad angår det förslag, som min ärade länskamrat här framställt, skulle jag gerna vilja antaga detsamma, om han afklippte det vid den punkt, der han börjar tala om att släppa till torpen. Men jag medgäfve möjligen äfven detta, så vidt det rörde de orter, der rotarne frivilligt afstode från torpen. Men hvad han i sitt förslag inblandar om hästar och dylikt, skämmer enligt mitt förmenande bort hela saken. De tre första punkterna i hans förslag innehåller emellertid så mycket behjertansvärdt och så klara och tydliga bestämmelser, att jag anser det vara väl värdt att taga i betraktande.

Jag borde icke längre uppehålla mig vid denna fråga, emedan

jag väl kan fatta att litet hvar, och det med goda skäl, vill yttra sig i densamma. Jag kan dock icke underlåta att tillbakavisa det yttrande, som förekommer i Utskottets motivering äfvensom i reservanternes, om en inrotad *fördom* mot lottningssystemet. Ja, det må vara en fördom eller hvad man vill kalla det, men säkert är — och åtminstone kan jag vitsorda det af min erfarenhet från den ort, jag representerar — att detta system med största ovilja betraktas af befolkningen; och jag skulle djupt beklaga om Regering eller Riksdag sökte häfva denna fördom, liksom jag är öfvertygad att hvarje förslag att bygga vår härordning på denna princip skall falla. Det måste väl icke blifva svårare att mot ersättning anskaffa personer, som vilja egna sig åt det militära facket, än det är att erhålla arbetare i öfriga yrken. Lottningsprincipen blefve dessutom så mycket farligare, som man med tillämpning af den helt enkelt kunde säga: "vi taga ut det manskap vi behöfva utan att gifva det någon ersättning; vi lotta in dem". Beväringsinrättningen kunde derigenom endast blifva förhatlig i folkmedvetandet.

Nu söker Utskottet i sitt betänkande och i synnerhet de fyra första reservanterne att gifva oss den föreställningen, att utlottningen aldrig kommer att behöfva användas. Men, mine Herrar! hvad ligger närmare till hands, om utlottningen kommer att i lag bestämmas, än den tanken, att Riksdagen snart nog kan blifva så sammansatt, att den vill inbespara de millioner som de frivilliges värfning och afföring skulle kosta och i stället lotta ut det behöfliga manskapet för att tjena utan ersättning? Deremot tror jag, om soldaten behandlas väl och kan aflönas i förhållande till hvad han i andra fredliga yrken kunde förtjena, att det icke skall blifva svårt att få den nödiga numerären fylld, hvadan en lottning är öfverflödig.

Min värderade granne här till höger, sjelf general, har påstått det ligga något så tilltalande att vara kavallerist. Huru dermed förhåller sig, kan jag naturligtvis icke bestämdt afgöra; men att döma af de vakanser, som förefinnas vid våra hästregementen, synes frestelsen att tjena vid dem icke vara så synnerligt stor med det behandlingssätt vi nu ega.

Huru man än ser saken, så anser jag det första vilkoret för att få en god trupp vara att behandla och aflöna den bättre än hittills. Och skulle det, såsom en prestman här nyss predikat, i militärlifvet ligga något så upplyftande och stärkande till själ och kropp, så betraktar jag det såsom en oförlätlig underlåtenhet både af Regering och Riksdag att icke ha sökt framkalla ett dylikt resultat inom de värfvade trupper, som vi redan ega. Sådana förhållandena i detta afseende nu visat sig vara bland dem, lär emellertid denna predikan icke vara att mycket att fästa sig vid.

För närvarande är jag litet tvehågsen huruvida jag skall framställa något yrkande. Skulle jag göra det, vore det antingen om bifall till den fränställning, som de tre sista reservanterne gjort mot Utskottets förslag, eller ock om godkännande af Herr A. Rundbäcks, i de tre första punkterna, hvilket jag, såsom sagdt, gerna går in på, om han vill utesluta det öfriga. Ty min mening är ingalunda

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

att säga tvärt nej till hvarje förslag om en ny härordning. Skall man säga nej dertill, måste det vara motiveradt, på det att man åtminstone icke måtte blifva beskyldt att icke vilja något.

För närvarande yrkar jag bifall till den af Herrar Joh. Andersson, Norén och Gunnar Eriksson mot Utskottets förslag afgifna reservation.

Som ytterligare ett stort antal ledamöter anmält sig vilja tala öfver den förevarande frågan, blef, i anseende till den långt framskridna tiden, öfverläggningens fortsättande uppskjutet till det sammanträde, som enligt utfärdadt anslag komme att hållas i afton kl. 7.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.